

'hak-al'

5
DECEMBER
1993
10e JAARGANG

103.01 A
Fam. Jansen
Akkerwinde 10
4102 JJ CULEMBORG

natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

Kontaktadres:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg,
Postbus 381, 4100 AJ Culemborg.

Bestuurssamenstelling:

Wim Kievit, Verdijkstraat 13,
4102 CL Culemborg; tel.: 14561.
Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 19581.
Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg; tel.: 15393.
Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 14885.
Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 15450.
Kars Veling, Akkerwinde 9,
4102 JJ Culemborg; tel.: 31689.
Henkjan Kievit, Lange Havendijk 34,
4101 AT Culemborg; tel.: 21425.

Klubhuis:

"De Ketelvink", voormalig "Ketelhuis" op
Terweijde, Middelcoopstraat 1A Culemborg.

Bibliotheek:

Gerrie Monfils (tel.:03473 - 77638)
Cor Maurice (tel.:03450 - 20857)
Boeken / verslagen in "De Ketelvink".
Geopend: vrijdag van 19.00 uur tot 19.30 uur,
uitgezonderd de maanden juli en augustus.

Lidmaatschap:

Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester,
evenals adreswijzigingen.

Penningmeester:

Frans Waroux, Moerbeiboom 45, Culemborg,
tel.: 03450 - 15393.
Gironr.: 34.33.351 t.n.v. F.H. Waroux,
rek. Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

Kontributie:

Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugdlidmaatschap f 12,50 per jaar; volwassene,
gezins-, postlidmaatschap f 25,- per jaar.

Redaktieteam en -adressen:

Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 14885.
Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 19581.
Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg, tel.: 14358.

Plantenwerkgroep:

Wim Rubers, Joh. Frisoplaats 6A,
4196 AC Tricht; tel.: 03455 - 73354.

Knotwilgenwerkgroep:

Wim Smits, Schoolhof-Oost 24,
4105 AS Culemborg; tel.: 16575.
Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 14358.

Paddenwerkgroep:

Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 14358.

Zoogdierenwerkgroep:

Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 19581.

Vogelwerkgroep:

Paul van Veen, Gandhi 197,
4102 HK Culemborg; tel.: 21953.

Insektenwerkgroep:

Henkjan Kievit, Lange Havendijk 34,
4101 AT Culemborg; tel.: 21425.
Kars Veling, Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg; tel.: 31689.

Werkgroep Natuurfotografie:

Henk Vennix, Bereklauw 3, 4102 KZ Culemborg;
tel.: 14382.

Inleveren waarnemingen:

Stijn Brand, Bachlaan 13, 4102 BP Culemborg;
Arjan Brenkman, Weidsteeg 177, 4102 AC Culemborg
of de speciale bak in "De Ketelvink"

Begeleiding jongere jeugdgroep:

Gerrie Monfils-Evers, 31-de Limiet 5,
4131 NR Vianen; tel.: 03473-77638.

Nestkasten-koördinatie:

Henk Vennix, Bereklauw 3,
4102 KZ Culemborg; tel.: 14382.

**Kampen, lezingen, dia-avonden en cursus-
sen:**

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 15450.

"Het Vogeljaar":

Jaarabonnement door overschrijving van f 21,50
op de girorekening van de N.V.W.C., met vermelding van: "Het Vogeljaar".

Sekr. Milieuwerkgroep Noordwest-Betuwe:

Postbus 288, 4100 AG Culemborg.
Tel.: 03450 - 13386 of 03436 - 1687.

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas en -trommel aanwezig in "De Ketelvink". Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven aan de beheerder: Joop Bezuyen, Smetanastraat 23, 4102 BA Culemborg.

KONTAKT-ADRESSEN:**Vogelbeschermingskonsulent:**

Paul van Veen, Gandhi 197,
4102 HK Culemborg; tel.: 21953.

Asielhouders:

Alle beschermde vogels:
Lexmond - tel.: 03474 - 1677
Aanneem- en doorgeefadres:
Utrecht - tel.: 030 - 919449

Egelopvangcentrum Maarssenbroek:

Spechtenkamp 159, 3607 KJ Maarssenbroek;
tel.: 03465 - 68440.

DIVERSE NATUURORGANISATIES:

Milieu: alarmnummer luchtverontreiniging:
085 - 452220.

Veldpolitie:

Den Hartog: 03437 - 558 (Werkhoven)
Vrieling : 03436 - 1675 (Cothen)
Meldkamer : 03404 - 24824 (Zeist)

Gemeentepolitie Culemborg:

Dhr. Helmond, Boerenstraat 35,
Culemborg; tel.: 15744.

Vereniging Milieudefensie:

Tweede Weteringplantsoen 9, 1017 ZD A'dam.

Gelderse Milieudefensie:

Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem;
tel.: 085 - 515069.

Milieuwerkgroep "Noordwest-Betuwe":

Wim Hijnen, Ravelijnstraat 86, Culemborg;
tel.: 03450 - 17932.

Werkgroep Milieu Geldermalsen

Henk ten Berge, Twee Morgen 16, 4196 JT Tricht
tel.: 03455 - 73974.

Milieuwerkgroep Houten:

Kon. Julianastraat 13, 3991 DJ Houten.

Staatsbosbeheer regio Betuwe:

Beheerseheid De Linge, Veerstraat 16,
4181 AG Waardenburg; tel.: 04189 - 2411.
Janny Resoort, boswachter; privé 073 - 419478

Vereniging tot Bescherming van Vogels:

Driebergseweg 16 B, Zeist, tel.: 03404 - 37700;
winkel: 03404 - 37777; ledenservice: 03404 -
37744; vogel-infolijn: 03404 - 37773.

Stichting Het Geldersch Landschap:

Zypendaalseweg 44, 6814 CL Arnhem,
tel.: 085 - 420944.

**I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieu-
educatie:**

Plantage Middenlaan 2C, 1000 HC Amsterdam.
Tel.: 020-6228115.

**I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieu-
educatie, afd. Tiel en omstreken:**

Secretariaat: J.E.L. Bannink-Grimm
Cellendonklaan 35, 4012 BN Kerk-Avezaath.

Stichting Natuur en Milieu:

Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht,
tel.: 030 - 331328.

**Vereniging tot Behoud van Natuur- monu-
menten:**

Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland;
tel.: 035 - 559911.

Wereld Natuur Fonds Nederland:

Postbus 7, 3700 AA Zeist; tel.: 03404 - 2216.

**Wereld Natuur Fonds Nederland, regio
West-Betuwe:**

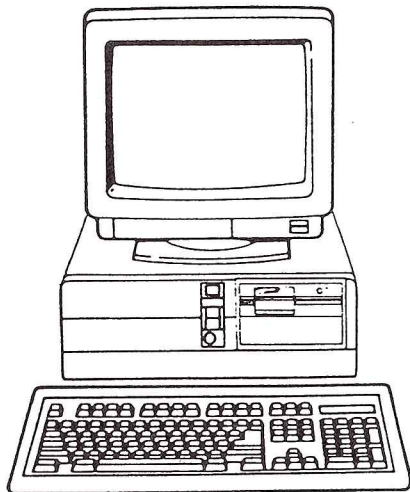
sekretariaatsadres:
G.J. van Kessel-Heuff, Binnenstr. 3, 4117 GR
Erichem; (Pandawinkel)tel.: 03447 - 1637

Greenpeace Nederland:

Postbus 11026, 1001 GA Amsterdam.
Damrak 83-II, 1012 LN Amsterdam;
tel: 020 - 236545 / 231843.

VOORWOORD VAN DE REDAKTIE

Een bomvolle laatste Hak-al van 1993 ligt voor u met vele interessante artikelen, zoals u uit de inhoudsopgave kunt opmaken.

Een groot gedeelte wordt ingenomen door deel I van het verslag "Trekellingen in de Redichemse Waard in het najaar van 1992". Deel II kunt u lezen in de Hak-al van februari 1994.

Tijdens de laatste algemene maandelijkse vergaderingen vond er een levendige discussie en brainstormsessie plaats over de besteding van het legaat ad. f 10.000,--. Thans zijn uit deze sessie een achttal ideeën ter tafel gekomen, t.w.:

- * uitgave boek
- * aankoop stuk land in uiterwaard
- * aanleg oeverwaluwand (in toekomstig Noorderstadspark)
- * vogelobservatiepost in uiterwaarden
- * opschonen moerasgebiedje t.o.v. Kerswerf (en aanleg poelen)
- * informatieborden in het veld in en rond Culemborg
- * aanschaf videoprojector
- * aanschaf presentatiepanelen voor exposities e.d.

Nieuwe ideeën zijn uiteraard van harte welkom bij de secretaris of de redactie, aangezien de definitieve besteding tijdens de op 28 februari 1994 te houden Jaarvergadering bepaald zal worden.

Op 28 februari 1994 zal traditiegetrouw het Jaarverslag met o.a. de vele activiteiten over 1993 van de verschillende werkgroepen gepresenteerd en uitgereikt worden aan de aanwezige leden. De laatste inleverdatum voor de kopy van het jaarverslag 1993 is 17 december a.s.

Wij verzoeken de coördinatoren van de werkgroepen de kopy uiterlijk op 17 december 1993 bij Breun of Gerard in te leveren, eventueel (gaarne!) vergezeld van foto's.

Zoals u wellicht al gemerkt heeft, is er als bijlage een persbericht van de Stichting Het Vogeljaar ingesloten betreffende de Vogelkalender 1994. Hierin vindt u informatie over de inhoud en de wijze van bestelling. Warm aanbevolen!

De redactie wenst u allen prettige kerstdagen, een aangename jaarwisseling en een supergezond en natuurrijk 1994!

Index:

pag. 4	- Verslag plantenexcursie naar Voorne's Duin op zaterdag 19 juni 1993.
pag. 6	- Projekt "Dak boven je hoofd" op 13 en 14 november 1993.
pag. 7	- Broedresultaten 1993 van de Nestkastenwerkgroep.
pag. 8	- Verslag Internationale Vogeltrekdag op 10 oktober 1993.
pag. 12	- Verslag Zoogdierenexcursie Regulieren op zaterdag 20 november 1993.
pag. 13	- Publicatie "Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels".
	- Vroegtijdig einde SRC-uitzendingen "Kijk op de natuur" en "Mee met de N.V.W.C."
pag. 14	- Werkgroep Natuurfotografie.
pag. 15	- Wie ... heeft nog attributen voor de jeugdavond op 17 december 1993?
	- Sluiting Bieb van 17 december 1993 tot 14 januari 1994.
pag. 16	- Jeugdrubriek.
pag. 18	- Oudere jeugd.
pag. 19	- Vogelwaarnemingen.
pag. 21	- Deel I verslag "Trekellingen in de Red. Waard in het najaar van 1992".
pag. 32	- Excursie- en activiteitenprogramma.

Verslag plantenexcursie naar Voorne's Duin op zaterdag 19 juni 1993.

Hoewel dit verslag erg laat is, vind ik het toch nog wel de moeite waard om verslag te doen van een plezierige excursie naar dit zeer plantenrijke deel van Nederland.

Na vele geeuwen en protesten over het onmenselijk vroege uur vertrokken we dan om 07.15 uur naar Oostvoorne voor de "grote" plantenexcursie van het seizoen.

Na aankomst werd de roep om koffie steeds luider, maar we waren keihard voor elkaar en gingen eerst op pad. Vanuit de duindoorn-struvelen wuifden de grote gele toortsen ons reeds vriendelijk toe. Dat "wuiven" gaf weer problemen voor de vele fotografen onder ons die inmiddels camera's en statieven in vele maten en soorten voor de dag hadden gehaald. Zo trokken we voort van plant naar plant, langzaam, de vele soorten goed bekijkend. "Orchidee!!" wordt er geroepen. Voor ons toch steeds weer een bijzondere ervaring, dus netjes er omheen staan om vooral de orchidee niet te beschadigen. Dat minder bijzondere planten er omheen dan wel eens sneuvelen, is een minder mooie bijkomstigheid. We hadden geluk deze dag, het weer werd mooier en in een nat valleitje pronkte de groene knolorchis. Niet spectaculair om te zien, maar wel om het feit dat zulke zeldzaamheden er zo maar staan.

De roep om koffie werd nu wel erg sterk zodat op weg naar een ander gebiedje eerst "Marion" werd aangedaan.

De volgende plaats bracht voor velen onder ons een andere verrassing, "*Hartgespan*", een plant die alleen door zijn naam al discussie losmaakte. Brandnetels, met rupsen van de dagpauwoog, kostte aardig wat tijd en enige meters film.

Al met al een bijzonder fijne dag van heerlijk genieten in de mooie natuur van Voorne. Eén minpuntje. Fotograferen kost veel tijd wat voor de "niet"-fotografen onder ons niet altijd even prettig is, daarom wil ik hen bedanken voor het geduld wat opgebracht is deze dag. Er is natuurlijk wel een troost, later kun je deze dag nog eens weer beleven via de dia's die gemaakt zijn.

Misschien is het mogelijk om met de werkgroep natuurfotografie eens een fotodag naar dit gebied te organiseren.

Conclusie: het was een fijne dag die zeker voor herhaling vatbaar is.

Wim Kievit.

Deelnemers:

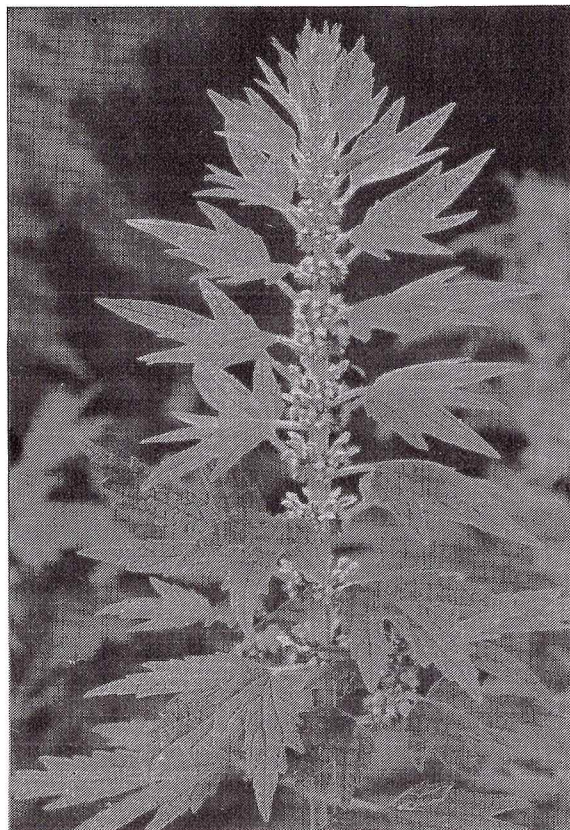
Fam. v.d. Laar; Nel Geleedst; Nel en Leo v.d. Kooij; Gerard van Ruiten; Henk Vennix; Henkjan Kievit; Carla en Wim Rubers; Fam. van Haarlem (gedeelte van de excursie) en Wim Kievit.

Nel Geleedst wacht gelaten tot de fotografen klaar zijn. Nel bedankt voor het geduld. (foto: Wim Kievit)

Lijst van waarnemingen:

planten: (lijst niet volledig; alleen de soorten waarnaar gekeken is) Stijve ogentroost Vleeskleurige orchis Hertshoornweegbree Klein streepzaad Geelhartje Parnassia Bitterling Vroegelingetje Zeeakkermelkdistel Stalkaars Koningskaars Reigersbek Grote ratelaar Koninginnekruid Aardbeiklaver Dwergzegge Zumprus Waternavel Fraai duizendgulden- kruid Melkkruid Jacobskruid Zeebies Moeraswalstro Zeegroene ganzevoet Rode ganzevoet	Zeewolfsmelk Echt walstro Behaarde Boterbloem Zandteunisbloem Veldgerst? Roklaver Moeraswespenorchis Grote teunisbloem Zeegroene rus Egelboterbloem Waterpunge Liggend walstro Groenknolorchis (Stur- mia) Slangenkruid Zwarte toorts Watergentiaan Hartgespan Bosrank Hondstong Vingerhoedskruid Wilde reseda Duinsalomonszegel St. Janskruid Glad parelzaad Moerasandijvie Gegolfd sterremos Peltigra (korstmos) Kleine waterweegbree Blauw glidkruid	Teer guichelheil Roomse kervel Blauwe vleugeltjes- bloem Wederik Voorjaarshelmkruid Drienerfmuur Knikkende distel een speciaal soort wier dat alleen in het Oostvoornse meer groeit (informatie Wim Rubers) vogels: Kneu Winterkoninkje Heggemus Aalscholver Blauwe reiger Scholekster Barmsijs Zilvermeeuw Kokmeeuw Groene specht Bergeend Grasmus Koekoek Gekraagde roodstaart Tjiftjaf	Zanglijster Zwartkopje Roodborstje Kleine karekiet Boerenzwaluw Oeverzwaluw Geoorde fuut (+3 juv.) Fuut Dodaars Slobeend Nijlgans Matkop Bruine Kiekendief Rietgors Torenvalk Tuinfluiter Tafeleend Kuifeend Huiszwaluw Gierzwaluw insekten: St. Jacobsvlinder + zebrarupsen Schorpioenvlieg Groot dikkopje (2x) Bruin zandoogje Rupsen van de Dag- pauwoog Atalanta

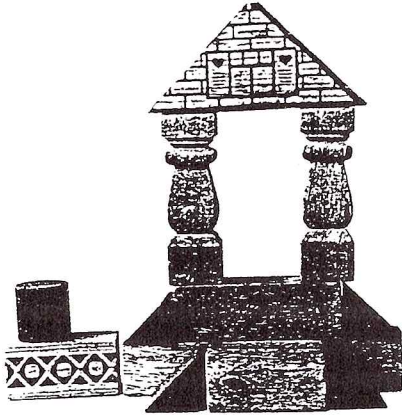
Hartgespan, langs een pad bij het Waterbos. (foto: Wim Rubers)

Projekt "Dak boven je hoofd"

Op zaterdag 13 en zondag 14 november jl. vond in Kinderboerderij "De Heuvel" een samenwerkingsproject plaats met als thema "Dak boven je hoofd".

In dit projekt was niet alleen een stuk samenwerking tot stand gekomen tussen de Stichting Kinderboerderij, de Natuur- en Vogelwacht Culemborg en de Gemeente Culemborg. Ook was er sprake van een combinatie van doe-dingen en kijk-dingen.

Zo verzorgde de N.V.W.C. een demonstratie nestkasten maken en konden belangstellenden een bouw pakket voor een nestkast kopen, incl. de bijbehorende gebruiksaanwijzing. Bovendien was er, gekoppeld aan het thema, een tentoonstelling ingericht van de verschillende soorten nestkasten die in gebruik zijn.

Voor de bezoekers was er een doe-opdracht. Aan de hand van een aantal foto's van verschillende soorten huizen moest de voorkeur worden aangegeven voor het soort woning dat de invuller van het formulier graag zou willen bewonen.

Bovendien werd gevraagd naar de vorm van het soort huis dat men graag zou willen bewonen daarbij rekening houdend met het bedrag dat men ervoor beschikbaar kon stellen.

Met deze informatie gaat de Vrouwen Adviescommissie aan de slag om in overleg met bouwers, architecten en Gemeente tot het meest aantrekkelijke en op de praktijk gerichte soort woning te komen.

Het was de voorzitter van de commissie, mevrouw Los-Zwezering die rond de klok van twee uur op zaterdagmiddag het projekt-weekend opende.

Naast informatiestands van de N.V.W.C., het ECO-team, Stichting Kinderboerderij en de Afd. Milieu van de Gemeente Culemborg, was er een team van bezoekerscentrum "De Biesbosch". Zij gaven niet alleen informatie over de her-introductie van de bever in De Biesbosch. Ook lieten zij zien hoe een bever zijn nest bouwt. Samen met de bezoekers en vrijwilligers van genoemd bezoekerscentrum werd van een hoeveelheid takken zo'n onderkomen gemaakt. De belangstelling deze zaterdag was groot en de coördinator van het geheel, mevr. Gonda Baard van de Gemeente Culemborg, kon even na vijf uur, met een gevoel van trots deze eerste dag afsluiten.

Frans Waroux

vrijwilligers zijn, je hebt toch de plicht te gaan. Vrijwilliger zijn betekent dezelfde rechten en plichten als een werkende, alleen de beloning is wat anders.

Aan de medewerkers heeft het niet gelegen, iedereen was er, zelfs een nieuwe afvaardiging van het bezoekerscentrum de Biesbosch. Een hooguit twintigtal mensen bezocht het project. Het bouwen aan de zaterdag al aardig gevorderde beverhut werd tussen de buien door door Cor Maurice en het trio van Ruiten (Gerard, Stephan en Frank) gedaan. Een pluspunt is dat de verschillende groeperingen elkaars gebeuren goed konden bekijken en zijn er veel afspraken gemaakt voor het vinden van elkaar in nieuwe ideeën.

Gezamenlijk werd om vijf uur alles weer opgeruimd, in de afsluiting van het project klonk de teleurstelling over de zondag, maar overheerste het tevreden gevoel van de zaterdag. De volgende samen-doe-dag zal in de zomer zijn; aangezien het meeste water al in 1993 gevallen is, is de kans groot dat er dan minder, zo niet geen wind en regen zal zijn.

Al op voorhand hebben zowat alle medewerkers alweer toegezegd dan weer van de partij te zijn. Een steun en een compliment voor de coördinatrice van het geheel, Gonda Baard.

Gerrie Monfils

Na de succesvolle zaterdag was het even slikken bij het opstaan zondag 14 november. Regen, een opkomende wind, een weerman op de radio die alleen nog erger in de loop van de dag kon zeggen. Dan kun je wel een van de

Nestkastenwerkgroep

Broedresultaten 1993:

De bosuil is een soort die al aan het eind van de winter begint te broeden. Dit jaar werden in 5 kasten eieren aangetroffen en in 3 kasten hiervan jongen grootgebracht. In deze 3 kasten werden totaal 8 eieren gelegd waarvan alle 8 jongen grootgebracht en door ons geringd. Voor de bosuil was 1993 een redelijk jaar met 8 jongen; in 1992 konden we 13 jongen ringen.

De torenvalk begint pas vanaf april te broeden en gebruikt soms de kast van de bosuilen die dan alweer uitgevlogen zijn. Dit jaar hebben we in 10 kasten totaal 53 eieren geteld. Van 4 kasten, waarin totaal 21 eieren geteld werden, is het uiteindelijke broedresultaat door o.a. gebrek aan tijd en menskracht niet bekend. Geschat wordt dat ca. 15 jongen zijn uitgevlogen. Van de 6 andere kasten zijn de resultaten wel bekend: hier werden totaal 32 eieren in gelegd en 25 jongen geringd. Voor de torenvalk was 1993 een uitstekend jaar met ca. 40 jongen tegenover 25 jongen in 1992.

We zien ook steeds meer dat particulieren nestkasten voor torenvalken plaatsen in fruitboomgaarden om de spreeuwen weg te houden. Helaas zijn deze soms wat moeilijk bereikbaar voor controle.

De kerkuilenkasten hebben tot op heden nog geen broedresultaat opgeleverd. De steenuilenkasten, die we als proef in bossages hebben opgehangen, hebben ook dit jaar weer geen jongen opgeleverd. Wel werd in 2 van de kasten een broedende holenduif aangetroffen. De holenduif werd ook broedend aangetroffen in 2 bosuilen en 2 torenvalkenkasten.

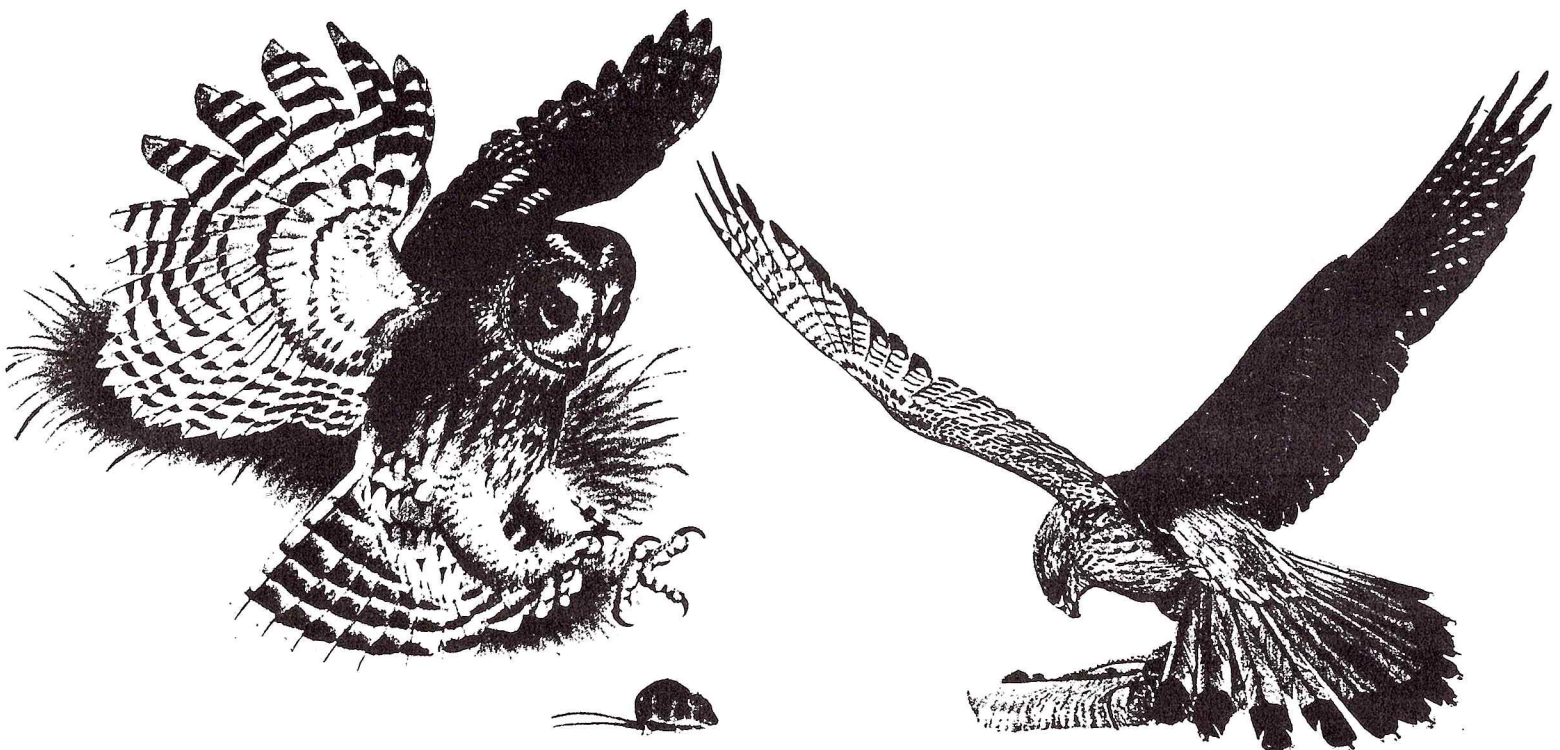
Een grote kast in de Regulieren werd ook dit jaar weer bewoond door een nijlgans. Op 17 april werden 3 eieren geteld in deze kast. Er werden geen eieren uitgebroed.

Overig nieuws:

Half november verleende onze werkgroep medewerking aan het project "Een dak boven je hoofd" in de kinderboerderij. Er was een nestkasttentoonstelling en er werd voorlichting gegeven over de activiteiten van de nestkastenwerkgroep. Tevens werden er bouw pakketten voor de kool- en pimpelmees verkocht. (Misschien ook leuk als een origineel kadootje?)

De nestkastenwerkgroep kan nog steeds enkele medewerkers gebruiken, dus als actieve natuurbescherming je aanspreekt en je een zaterdag per maand kunt missen neem dan contact op met:

Henk Vennix tel. 03450-14382.

Internationale vogeltrekdag 10 oktober 1993

Op 10 oktober jl. heeft Birdlife International over de hele wereld een vogeltrekdag georganiseerd. In bijna 90 landen zijn vogels, met name trekvogels geteld. In Nederland zijn een kleine tweeduizend vogelaars op pad geweest. Ook in de omgeving van Culemborg is aan deze telling meegedaan. Leden van de N.V.W.C. en medewerkers van Bureau Waardenburg (een in Culemborg gevestigd ecologisch adviesbureau) hebben het gebied tussen Culemborg, Leerdam, Geldermalsen en Beusichem geïnventariseerd (zie kaart; gebied 11 is niet geteld). Vanuit de landelijke organisatie zijn er prioriteiten gesteld, waardoor een aantal soortgroepen speciale aandacht kreeg, te weten futen, eenden, ganzen, roofvogels, steltlopers, weidevogels en meeuwen. Deze prioritaire soortgroepen kunnen in het rivierengebied in grote getale voorkomen.

Landelijk zijn ruim 3 miljoen vogels geteld (NRC, 11-10-93). In het telgebied rond Culemborg zijn in het totaal bijna 15 duizend vogels geteld, verdeeld over 75 soorten.

Het telgebied bestond uit de uiterwaarden van Lek en Linge en het komgebied. Doordat bij de keuze van de gebiedsgrenzen rekening is gehouden met de landschappelijke eenheden kunnen in de resultaten (zie tabel en grafieken) de uiterwaarden worden herkend. Wilde eend en meerkoet komen in duidelijk grotere aantallen in de uiterwaarden voor dan in de andere telgebieden.

Overwinterende meerkoeten hebben een voorkeur voor grote wateroppervlakten zoals bijvoorbeeld het IJsselmeer, de randmeren, het deltagebied en ook de grote rivieren. Opvallend in de verdeling van de koeten over de gebieden (1, 2 en 3) is dat deze soort in gebied 3 bijna ontbreekt. In dit gebied is de Lek niet vanaf de dijk te zien en de tellers van dit gebied zijn niet de uiterwaarden in gelopen. Indien er koeten op de Lek zaten zijn deze niet geteld, hetgeen een verklaring zou kunnen zijn voor het bijna ontbreken van deze vogelsoort in dit gedeelte van de uiterwaarden.

De wilde eend zat behalve veel in de uiterwaarden van de Lek ook in andere gebieden met grote oppervlakten water, zoals de Rietveldse put (gebied 4) en de uiterwaarden van de Linge (gebied 12, 13 en 16).

De wintertaling is een soort die gemakkelijk over het hoofd kan worden gezien. Deze eend heeft een voorkeur voor kleine ondiepe watertjes. In de winter voedt de soort zich met zaden in en bij ondiep water (SOVON, 1987). In de omgeving van Culemborg zijn dit vooral de poldersloten. De wintertaling is het meest aangetroffen in het gebied rond de eendenkooi langs de Prijsseweg (gebied 4). Opvallend was het bij deze soort dat het in eerste instantie waarnemen van één exemplaar kon in houden dat er uiteindelijk 10 talingen uit de dekking kwamen.

Het winterbiotoop van het waterhoen bestaat uit

stromend water (sloten) met ruige begroeiing in de directe omgeving: grienden, houtwallen, heggen en dergelijke. Dit biotoop komt homogeen verspreid door het telgebied voor. Het voorkomen van het waterhoen is eveneens homogeen verspreid. Door het onoverzichtelijke biotoop zijn de hoentjes lastig zichtbaar: er zijn slechts 63 exemplaren geteld.

Behalve de uiterwaarden viel het gebied rond de Regulieren (nr. 8) op door de hoge aantallen aan Kieviten, kokmeeuwen, buizerden en spreeuwen. In het totaal is er in dit gebied bijna 28% van het totaal aantal vogels gezien. Gebied 6 viel eveneens op, echter in negatieve zin. In dit gebied werden 144 vogels gezien oftewel 1% van het totaal. Wilde eend, meerkoet, kokmeeuw en Kievit ontbraken geheel of kwamen slechts in zeer kleine hoeveelheden voor.

De telling heeft ook enkele bijzondere waarnemingen opgeleverd: een zwarte roodstaart op Huize Redichem; een ijsvogel bij de visvijver ten noorden van de Welborn; een ransuil in de beplanting van de Rietveldse put; een groene specht in het Rondeel en ook zijn overtrekkende grauwe ganzen en aalscholvers waargenomen.

De telling had een zeer eenvoudige opzet. De resultaten van een dergelijke simpele onderzoeksopzet zijn bemoedigend en nodigen uit om vaker te herhalen op lokale schaal.

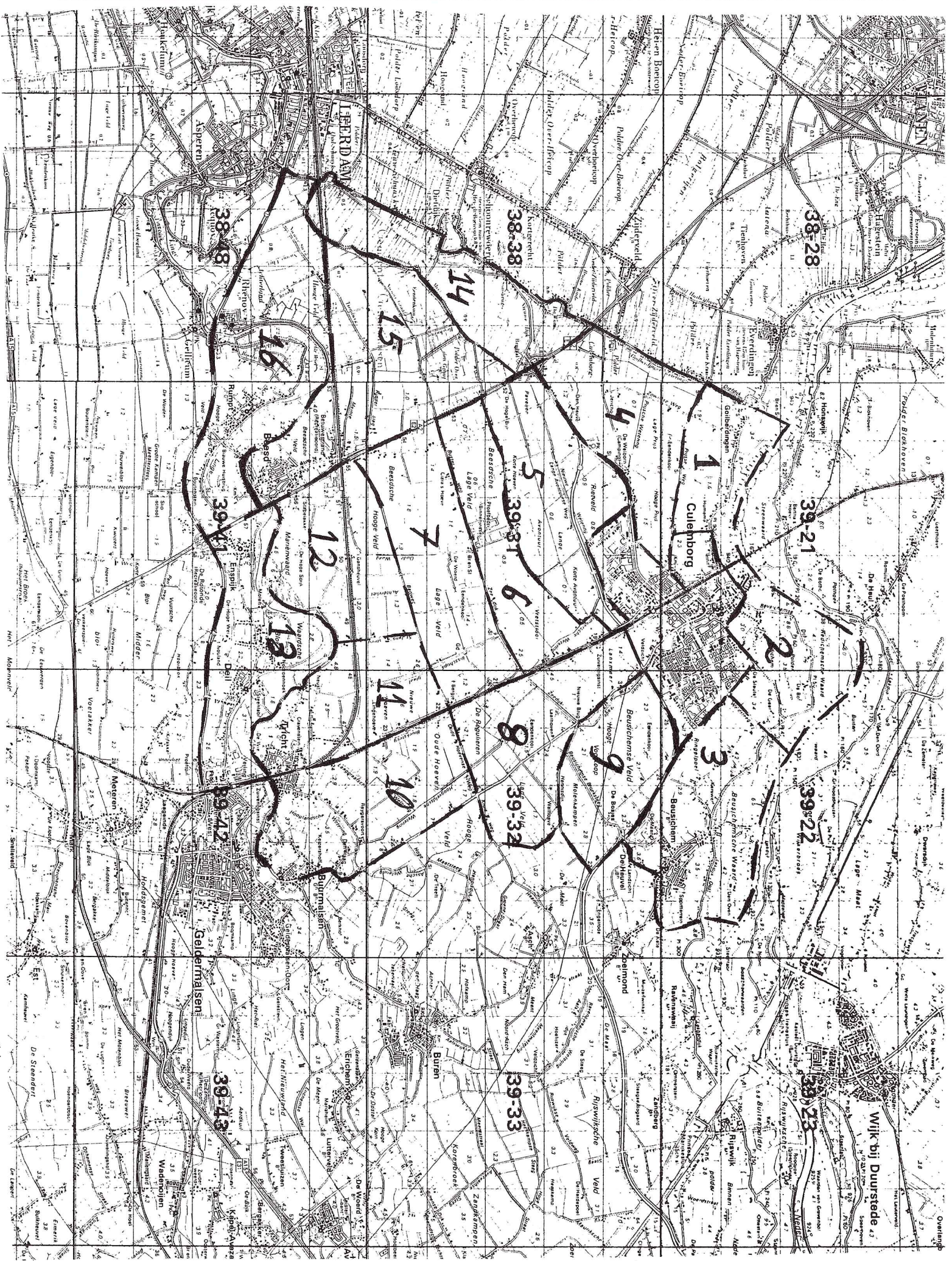
Gebruikte literatuur:

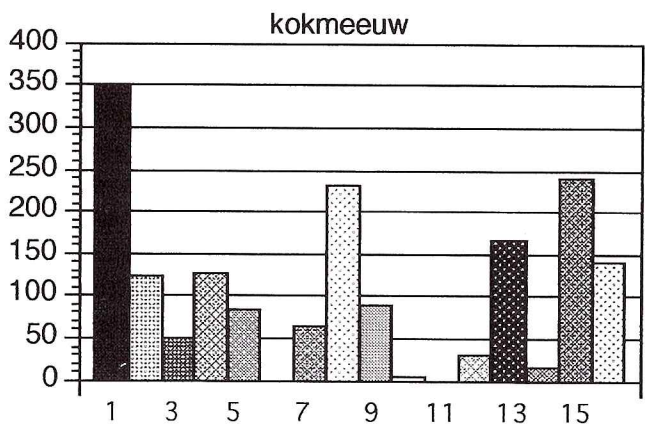
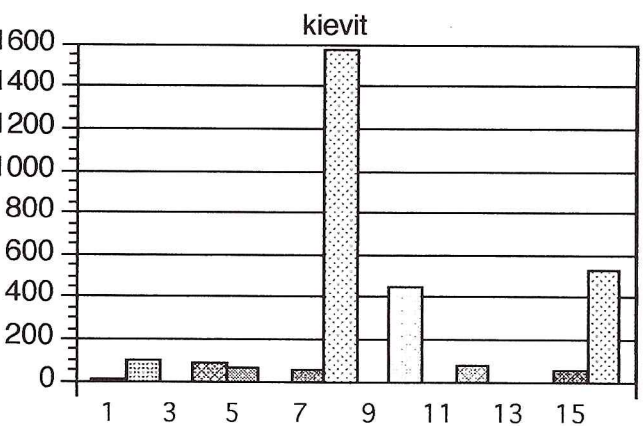
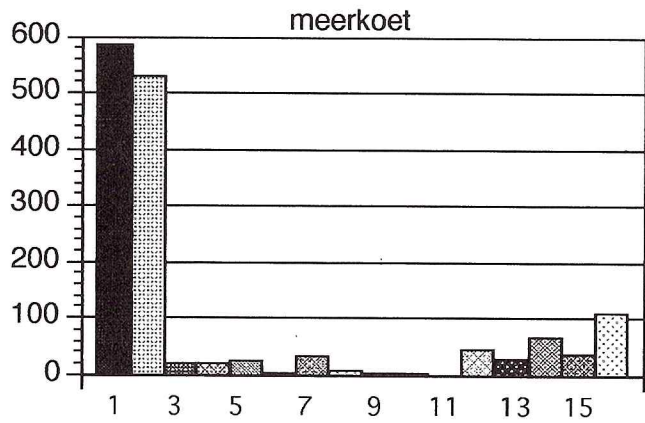
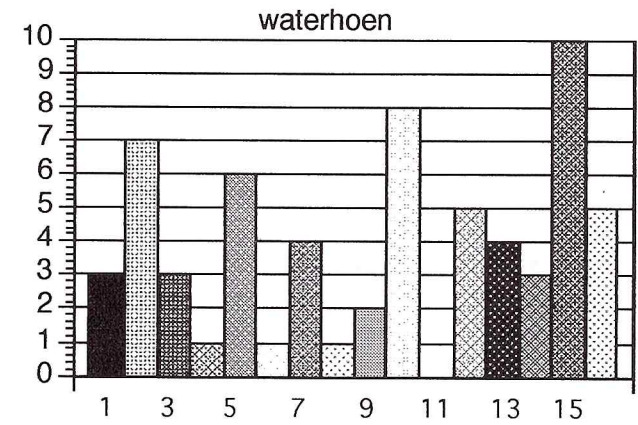
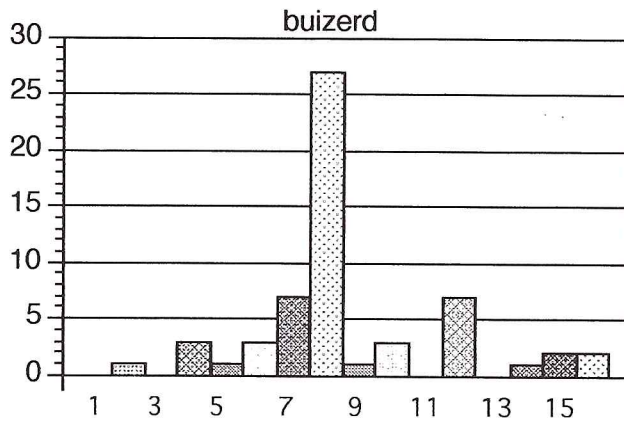
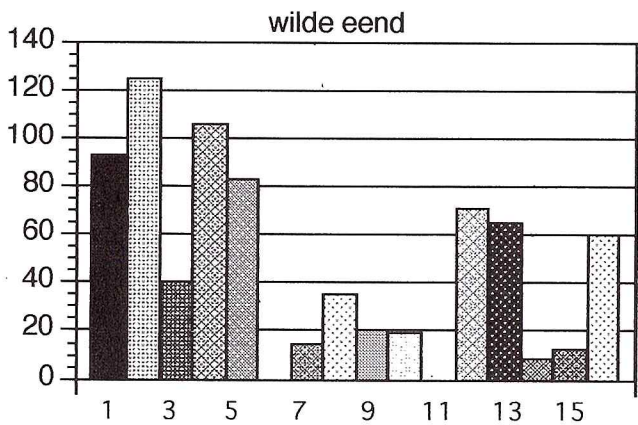
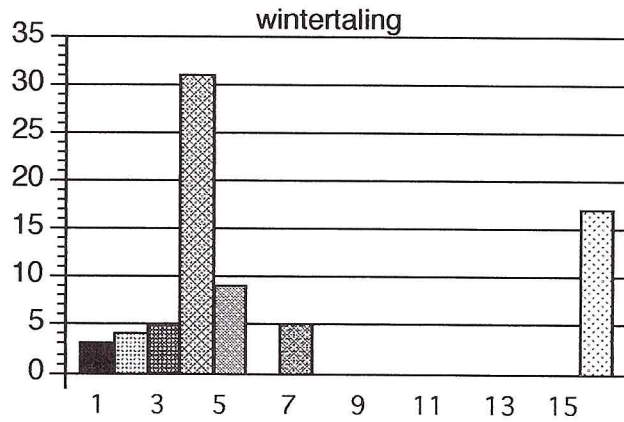
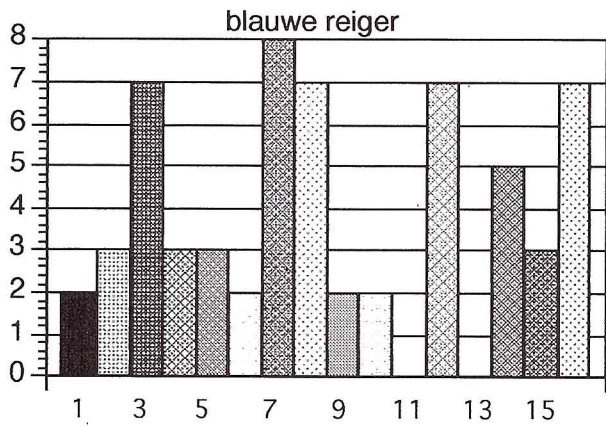
Bergh, L.M.J. van den, W.G. Gerritse, W.H.A. Hekking, P.G.M.J. Keij & F. Kuyk, 1979. Vogels van de grote rivieren. Utrecht.

Sovon, 1987. Atlas van de Nederlandse vogels. Arnhem.

Belmon, A., NRC 11-10-1993. Kijk daar, de eerste bruine kiekendief.

Paul van Veen

Resultaten internationale vogeltrekdag 10 oktober 1993; telgebied Culemborg e.o.

prioritaire soorten

totaal	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
22 fuut		5		5									3			9
152 aalscholver	4	4					140					1				3
61 blauwe reiger	2	3	7	3	3	2	8	7	2	2		7		5	3	7
35 knobbelzwaan	8			11										8		8
19 soepgans	9					5						1	1			3
70 grauwe gans													70			
37 smient	30	6	1													
2 krakeend		2														
74 wintertaling	3	4	5	31	9		5									17
127 soepeend	6	80		11		7				5					18	
661 wilde eend	93	125	40	106	83		15	35	20	19		71	65	9	13	60
13 tafeleend	10															3
90 kuifeend	5	20		10					20	20						15
13 sperwer	4		1	1			3	2								1
58 buizerd		1		3	1	3	7	27	1	3		7		1	2	2
33 torenvalk	1	1		2	4		2	6	3	1		3	1	1	3	5
63 waterhoen	3	7	3	1	6	1	4	1	2	8		5	4	3	10	5
1.509 meerkoet	584	530	20	21	25	1	33	9	2	1		45	29	67	35	107
1 scholekster		1														
2.984 Kievit	7	100		90	60		50	1.575		450		80			47	525
84 wulp	80	1														3
1 witgatje																1
1.725 kokmeeuw	352	125	50	128	85		64	233	90	6		30	165	16	239	142
69 stormmeeuw	35	20	5	1	3	1	2	1								1
1 kleine mantelmeeuw								1								
21 zilvermeeuw	1	5				1	11						3			
1 grote mantelmeeuw		1														
3 nijlgans	3															
4 canadese gans	4															
2 zwarte zwaan																2
7.935 prioritaire soorten	1.244	1.041	132	424	279	21	344	1.897	140	516	0	250	341	110	372	917

toegevoegde soorten

totaal	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
13 patrijs				13												
67 fazant			3	3	11	6	28	2		1		6	1		5	1
66 holenduif				7			16			1		1	41			
315 houtduif	36	40	10	36	14		28	27	10	27		8	27	4	6	42
24 turkse tortel		3			8		1						1	11		
1 groene specht		1														
8 grote bonte specht		1						4	2			1				
33 veldleeuwrik	2							26					5			
1 boerenzwaluw								1								
31 graspieper	7							17	6							1
22 witte kwikstaart		2				3		1	1	2		7	1		3	2
50 winterkoning		10	3			5		22	5	2			1		1	1
3 heggemus		2	1													
37 roodborst		20	3			2		5				1	3	2		1
1 zwarte roodstaart		1														
93 merel	5	30	10					16	2	9		3	9		3	6
92 kramsvogel	1				1			24		22		1	35			8
79 zanglijster		20						51		1		1			3	3
837 koperwiek	230	250	1					47		15		115	128		10	41
20 grote lijster		10	2					4		4						
7 tijtjaf	1	1		1						1			3			
5 goudhaantje		5														
14 staartmees		2						10								
15 matkop						1	1	13								2
41 pimpelmees		10	5		2	8		12		1			2			1
161 koolmees	19	30	20			16		32	7	8		2	2		7	18
3 boomklever		2										1				
13 boomkruiper		5	2					6								
25 vlaamse gaai			3		1		1	11		1		4	1	1	1	1
58 ekster	2	3	10	2	8	3		8	1	3			3	5	5	5
91 kauw	40	10								13		1	17			10
98 roek	3												44			51
373 zwarte kraai	27	40	20	21	17	5		36	9	52		52	4	12	21	57
3.539 spreeuw	122	30	250	101	230	39		1.680	46	45		420	55	130	146	245
280 huisemus	9	30				35		15	35	3				20	62	71
26 ringmus								11	11	3			1			
54 vink		10						19	11	2		2	2		7	1
2 groenling								2								
45 putter	25	2						8								
133 sijs		3					90	30					10			
40 kneu								10				30				
2 rietgors		2														
1 ransuil				1												
1 steenuil		1														
1 ijsvogel				1												
6.821 toegevoegde soorten	529	576	343	186	292	123	165	2.150	146	216	0	656	396	185	281	577
14.849 totaal beide groepen	1.773	1.617	475	610	571	144	509	4.047	286	732	0	906	737	295	653	1.494
percentage	11,9 %	10,9 %	3,2 %	4,1 %	3,8 %	1,0 %	3,4 %	27,3 %	1,9 %	4,9 %	0,0 %	6,1 %	5,0 %	2,0 %	4,4 %	10,1 %

Verlag Zoogdierenexcursie Regulieren op zaterdag 20 november 1993.

Op deze sombere zaterdagochtend stonden in de vrieskou rond 08.00 uur drie enthousiaste jeugdleden, t.w.: Joost, Michel en Roel, en ondergetekende met fiets gereed op de stoep van de Ketelvink. Even na achten reden we in de eerste sneeuwbus van dit najaar richting Regulieren. De Regulieren lagen er bij aankomst onder een dunne laag rijp bij, terwijl de sloten door de vorst in de voorgaande dagen bedekt waren met een circa 1 cm. dikke laag ijs.

We begonnen onze speurtocht naar zoogdieren op de Platte Weg, waarop we bevroren hoefafdrukken van reeën ontdekten. Op de berijpte weilanden vielen de molshopen als zwarte bakens goed op. Nadat we zo'n 100 meter het middengebied waren ingeslagen, zagen we een ree en twee reekalfjes in hun grijsbruine winterkleed door het populierenbos flitsen op amper 30 meter van ons vandaan.

Via de Rijksstraatweg en de Hennisdijk, vanwaar we twee buizerds en een haas zagen, kwamen we op de Zwarte Kade, waarop prenten van reeën als een soort iglo waar te nemen waren. In de elzenrij langs de Zwarte Kade, deed een groepje

pimpel- en koolmezen, vinken, goudhaantjes, matkop- en staartmezen zich tegoed aan de vruchten van deze fraaie bomen. Een groep van circa 40 kolganzen maakte ons nog eens extra duidelijk dat de winter zich dit jaar vroeg aangekondigd had. Rond de klok van half elf kwam er bij de slagboom aan de Zeedijk een eind aan deze "privé"-excursie voor onze drie moedige jeugdleden, die gelukkig voldaan hadden aan mijn oproep om mee te gaan met deze excursie tijdens de voorafgaande jeugdavond over zoogdieren. Eensgezind waren we van mening dat de volwassen leden een fijne vroege ochtendexcursie hadden gemist!

Onderstaand de verrichte waarnemingen van de zoogdieren en de vogels.

zoogdieren:

ree (3); reekalf (2); schedel muskusrat (1); molshopen (div.); haas (2).

vogels (o.a.):

aalsolver (1)

buizerd (4)

torenvalk (1)

sperwer (1)

blauwe reiger (3)

fazant (5)

grote bonte specht (2)

roodborst (ca. 4)

winterkoning (ca. 6)

koperwiek (10-tallen)

kramsvogel (10-tallen)

boomkruiper (1)

koolmees (div.)

pimpelmees (div.)

staartmees (ca. 4)

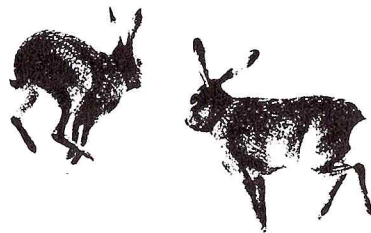
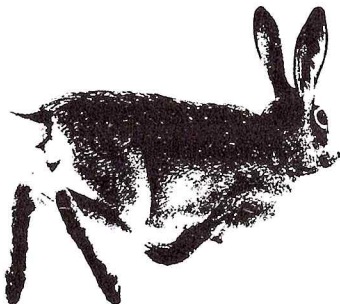
matkopmees (ca. 3)

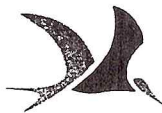
goudhaantje (2)

vink (ca. 4)

vlaamse gaai (2)

steenuil (1)

Vogelbescherming Nederland

Via Vogelbescherming ontvingen we een presentie-exemplaar van het zojuist verschenen boek "**Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels**", geschreven door Rob Bijlsma in samenwerking met Anne-Marie Blomert, Willem van Manen, Maria Quist en leden van de Werkgroep Roofvogels Noord en Oost Nederland. Uitgegeven met medewerking van Vogelbescherming Nederland.

De inhoud van het boek nodigt niet alleen uit tot lezen, maar geeft ook inzicht in een vernieuwde en effectieve aanpak tegen roofvogelvervolging. We hopen daarom dat dit boek een goede weg zal vinden, ook binnen onze vereniging en mede als leidraad zal gaan dienen ter bescherming van de roofvogels in het gehele land. De tijd lijkt nu meer dan ooit rijp, om de krachten te bundelen en roofvogelvervolging op landelijke schaal aan te pakken.

Dit boek is voor leden tegen een speciale prijs bij Vogelbescherming te koop.

Een eenmalig aanbod voor leden van vogelwerkgroepen.

Dit geldt ook voor u als lid van de N.V.W.C.

De ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels, winkelprijs f 98,50 per stuk, exclusief f 10,-- verzendkosten. **Uw prijs f 85,-- per stuk exclusief verzendkosten.**

Indien u belangstelling heeft, graag uw bestelling vóór 20 december 1993 doorgeven aan Gerrie Monfils, tel./fax: 03473-77638. U bespaart dat tevens de f 10,-- verzendkosten!

Vroegtijdig einde SRC-uitzendingen "Kijk op de natuur" en "Mee met de N.V.W.C."

Sinds augustus 1991 hebben een viertal N.V.W.C.-leden, t.w.: Leo van der Kooij, Henkjan Kievit, Kars Veling en ondergetekende, wekelijks het item "*Kijk op de natuur*" gepresenteerd in het veel beluisterde zondagochtendprogramma "**Aktua aktueel**" van het lokale radiostation SRC (Stichting Radio Culemborg).

Daarnaast heeft Gerard van Ruiten namens de N.V.W.C. vanaf januari 1993 in hetzelfde programma het item "*Mee met de N.V.W.C.*" verzorgd. Dit item werd vanaf een natuurrijke lokatie in en rond Culemborg uitgezonden.

Helaas is hieraan met ingang van zondag 14 november jl. een vroegtijdig einde gekomen door het onverwachte vertrek bij SRC van de presentator van "Aktua aktueel", Jan van Buuren. Dit programma had een hoge luisterdichtheid bij vele inwoners van Culemborg en wijde omgeving.

Dankzij medewerking aan dit programma door de twee bovengenoemde items konden wij de educatieve doelstellingen bij een breed publiek onder de aandacht brengen.

Wellicht dat er zich in de toekomst nieuwe mogelijkheden zullen voordoen om wederom via dit medium belangstelling en begrip voor de rijk gevarieerde natuur in en rond Culemborg te kweken en bij te brengen.

Gerard van Ruiten.

Werkgroep Natuurfotografie.

Beste natuurfotografen,

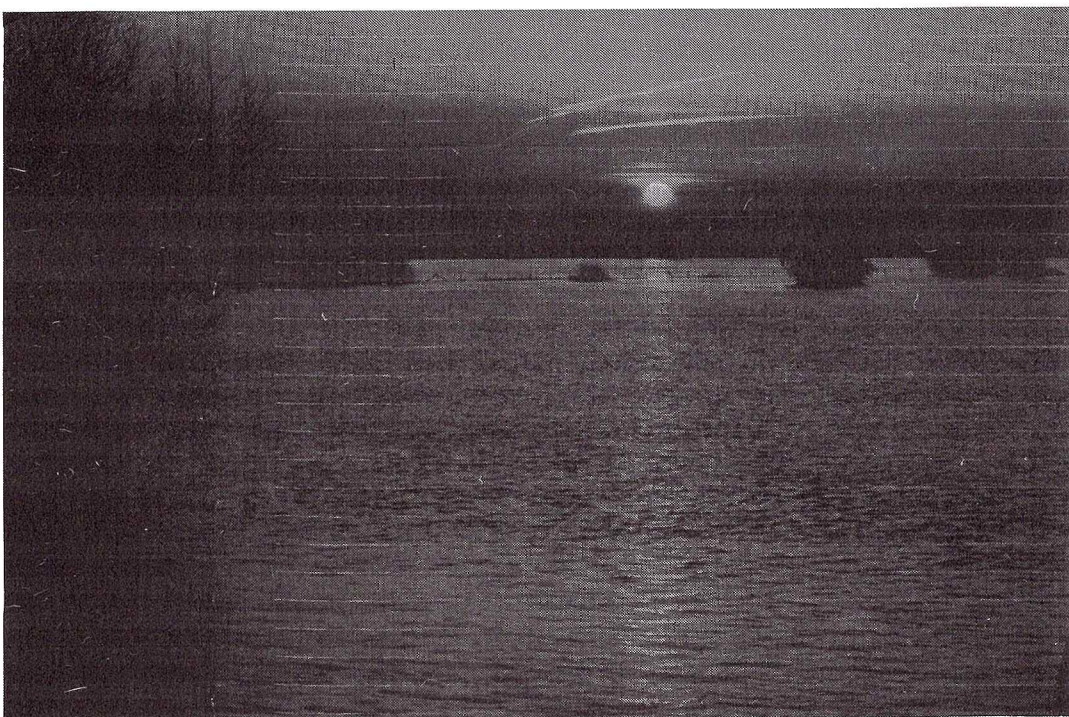
Hierbij een overzichtje van de geplande avonden voor het komend seizoen. (Let op zaterdag 4 juni!) Bij voldoende interesse kunnen we nog een extra dag in de kerstvakantie inplannen voor b.v. een bezoek aan de Flevopolder, Zeeland, Ooipolder o.i.d.

datum	wie	onderwerp
<u>1993:</u> 6 december	Allen	herfstopnamen
<u>1994:</u> 10 januari	Astrid & Rob	proeflezing weidevogels
7 februari	Gerard & Henk	recente dia's + zoogdierenfotografie
7 maart	Allen	recente dia's + winteropnamen
11 april	Astrid & Rob	recente dia's + vogelfotografie
2 mei	Wim Rubers	recente dia's + vlinderfotografie
4 juni	Allen	werkdag bij Geldersche Poort
6 juni	Allen	recente dia's + ???

De avonden zullen weer in 2 blokken worden ingedeeld t.w. van 20:00 tot 21:00 uur presentatie en bespreking van recente dia's en van 21:00 tot 22:00 uur een bepaald onderwerp.

Ben je een enthousiaste natuurfotograaf, of wil je er gewoon wat meer van weten, kom dan naar een van bovengenoemde avonden of neem contact op met:

Henk Vennix, tel. 03450-14382.

Zonsondergang bij hoogwater vanaf Beusichemse Dijk, 3 maart 1988. (foto: Breun Jansen)

Wie

Op 17 december 1993 willen we op de jeugdavond kerststukjes maken. Hiervoor kunnen we nog gebruiken:

* kleine bakjes, rieten mandjes	* ijzerdraad
* denneappels	* kurken
* lint	* mosjes
* kerstgroen	* lege walnoten
* hulst	* e.d.
* bessen aan takjes	

Liever geen onnatuurlijke produkten.

Wie wat heeft kan contact opnemen met Gerrie Monfils, 31- de Limiet 5, 4131 NR Vianen; tel. + fax: 03473-77638, zodat we een regeling kunnen treffen voor het ophalen.

Gerrie Monfils

Sluiting Bibliotheek.

Vrijdag 17 december 1993 is de laatste uitleendag in 1993. In 1994 beginnen we weer op 14 januari.

Voor noodgevallen zijn we zoals altijd wel per telefoon of fax bereikbaar.

Dit jaar zijn er weer veel boeken, cassettebanden, cd's of infobladen uitgeleend. Vooral bij de jeugd is het gebruik van het N.V.W.C.-materiaal zeer in trek. Vele werkstukken werden gemaakt met behulp van boeken, posters, de buizerd, de veren, het braakballenkastje en nog veel meer.

Wij leveren geen werkstukken op maat, wel veel materiaal waaruit de maker zelf een keus moet maken.

Dit jaar hebben we weer een aantal boeken, tijdschriften en ander materiaal gekregen, waar al dankbaar gebruik van is gemaakt.

Gooi dus voor ons nog bruikbaar materiaal niet bij de oude kranten, of erger de klike.

Voor het uitknippen van plaatjes is het al gauw genoeg. Kaarten wel of niet beschreven zijn ook welkom. Bel of fax 03473-77638 (Gerrie) en ik haal het bij u op.

Voor 1994 wensen wij u en de uwen een gezond, gelukkig en voorspoedig nieuwjaar.

Cor Maurice

en

Gerrie Monfils

JEUGDRUBRIEK

Hallo
jeugdleden...

En voor je het beseft staan we voor een afscheid. Gelukkig een afscheid waar direct een welkom achteraan komt. En daarmee bedoel ik natuurlijk de wisseling van de jaren 1993 en 1994.

Als we even stilstaan bij het afscheid van 1993 moeten we erkennen dat het voor de jongere jeugdgroep nog niet zo'n slecht jaar was. We zijn heel wat avonden samen in de Ketelvink geweest, denk maar eens terug aan wat we hebben gedaan.

We maakten een nestkast, we voelden aan slangen, bekeken het waterleven in de Zump, maakten een verjaarskalender, leerden wat over vogels en vlinders, en wat al niet meer. Voor 1994 staan er ook veel leuke dingen op het programma, blijf dus komen.

ZON

Slecht of goed weer heeft voor ons veel te maken met de vraag of de zon schijnt. Of beter gezegd, want de zon schijnt altijd, of de zonnestraling door een dik wolkendek wordt afgeschermd of niet.

De zon is een (kleine) ster. In het onvoorstelbaar hete binnenste van de zon wordt waterstof omgezet in helium. Dat proces wordt kernfusie genoemd. Bij die omzetting komen zeer grote hoeveelheden energie vrij, die vanaf het zonne-oppervlak in de ruimte verdwijnen in de vorm van straling. Klinkt heel ingewikkeld allemaal.

In de winter staat de zon vaak rood boven de horizon wat een prachtig schouwspel vormt. Hoe dat komt, wel: zonne-energie bestaat naast zichtbaar licht en warmte ook uit andere stralingssoorten als radiogolven en ultravioletlicht. Je zou kunnen zeggen alle kleuren van de regenboog die samen wit licht vormen.

Door de dampkring, een rand rondom de aarde en de deeltjes die daarin zeven wordt overdag het blauwe licht voor een deel verstrooid. Daardoor lijkt de hemel blauw. 's Morgens en 's avonds als de zon laag staat leggen de zonnestralen een

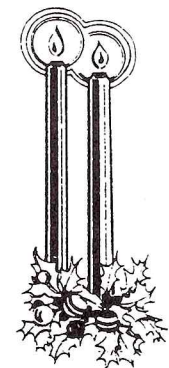
veel langere weg af. Daarin verdwijnen dan zoveel blauwe lichtstralen dat het licht dat ons bereikt rood van kleur is.

Een oud gezegde over het morgenrood is: *morgenrood water in de sloot* oftewel het zou wel eens kunnen gaan regenen. Als ik aan regen in de winter denk, zie ik in gedachte een dag met veel wind en regen, een snorrende kachel en een pan lekkere erwtensoep. Maar regen kan in de winter ook een voorbode zijn van sneeuw.

Als de temperatuur plotseling onder het vriespunt daalt, veranderen de piepkleine waterdruppeltjes van de wolken in heel fijne ijsnaaldjes. Op weg naar beneden blijven deze naaldjes kleven aan stofdeeltjes die in de lucht zweven: zandkorrels, rook- of asdeeltjes. Zo vormen zich kristallen ofwel sneeuwsterren.

Sneeuwsterren kunnen allerlei vormen hebben, men heeft mij eens verteld dat ze altijd zespuntig zijn. Ik probeer ze altijd goed te bekijken, maar voor ik gezien heb dat ze inderdaad ze punten hebben zijn ze al gesmolten. Willen jullie ook eens kijken of dit klopt? Ik hoor nog van jullie.

Niet alles wat aan sneeuw naar beneden komt zien we terug als sneeuwsterren. Bij winderig weer klitten de sneeuwsterren op

hun weg naar de aarde samen en vormen een vlok. Vlokken zijn onregelmatig, klein of groot. Een sneeuwvlok bestaat uit wat ijs en veel lucht tussen de ijsnaaldjes. En om een sneeuwpop te maken kun je de vlokken aan elkaar vast drukken tot de juiste vorm.

Kerstversiering zelf maken.

Enkele weken terug heb ik een lekkere strandwandeling gemaakt en heb een zakje schelpen meegenomen naar huis. Weet je dat je daar leuke dingen van kunt maken? Schelpen kun je aan elkaar vastplakken in allerlei vormen, een draad eraan, verven of inkleuren of zo laten en je kerst(boom)versiering is klaar.

Met grotere schelpen kun je een windvanger maken. Boor voorzichtig een gaatje (plakband aan beide zijden van de schelp en een stukje klei eronder en dan boren) in iedere schelp, haal een draad door het gaatje en zorg dat aan iedere kant van de schelp een knoopje in de draad komt zodat de schelp niet wegglijdt. Zo maak je minstens drie draden, let er wel op dat de schelpen elkaar moeten kunnen raken. Bevestig de draden aan een ring (ijzerdraad), een ophanghaak of band eraan en hij is klaar. Hang de windvanger op een plaats waar de wind door de schelpen kan blazen, zodat de schelpen elkaar raken en geluid voortbrengen.

En voor wie nog meer zin in knutselen heeft:

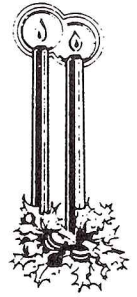
Wie maakt de mooiste kaart.

Het is gebruikelijk dat we iemand die we niet zelf zien een gelukkig nieuwjaar wensen door het sturen van een kaart of brief. Welnu wie stuurt mij de mooiste, leukste, treffendste, liefste en/of fijnste kaart. Ik ga ze allemaal ophangen op 7 januari 1994 en laat alle bezoekers mee beslissen op de nieuwjaarsbijeenkomst in de Ketelvink. Voor de winnaar ligt er een aardigheidje klaar.

Schrijf op de achterkant je naam en stuur hem op naar mij of gooi hem in de brievenbus bij Cor Maurice, Ereprijs 39, of Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9 in Culemborg. Schrijf er wel bij dat hij voor mij is.

Pas er wel voor op bij het maken van een sneeuwpop dat je niet alle sneeuw uit de tuin pakt. Een laag sneeuw vormt een isolatie die ervoor zorgt dat de grond niet diep bevriest, waardoor voorjaarsbloemen zich rustig kunnen voorbereiden op de lente.

Let goed op als er in de buurt een struik hulst gesnoeid wordt. Vraag een of twee takjes om er een taferversiering van te maken. Dit kan ook van klimopblaadjes. Maak de takjes voorzichtig schoon en droog. Zoek in je verdoos of vraag een restje nagellak en versier de hulst- of klimopblaadjes. Alleen wat stipjes is al aardig. Heb je genoeg takjes om bij ieder bord op tafel te leggen zoek dan wat verf in de kleur van het servet, tafellaken of servies wat op tafel komt, en schrijf de naam op het takje hulst of klimop, zodat ieder weet waar hij zit. Een lintje eraan ziet er nog feestelijker uit. Zoals je weet prikken hulstblaadjes, maak als er hele kleine kinderen bijzijn liever een versiering met klimopblaadjes. Met deze ideetjes kun je nog veel meer maken. Heb je rond deze tijd een verjaardag dan is een takje met gefeliciteerd erop ook leuk als versiering op je kadootje.

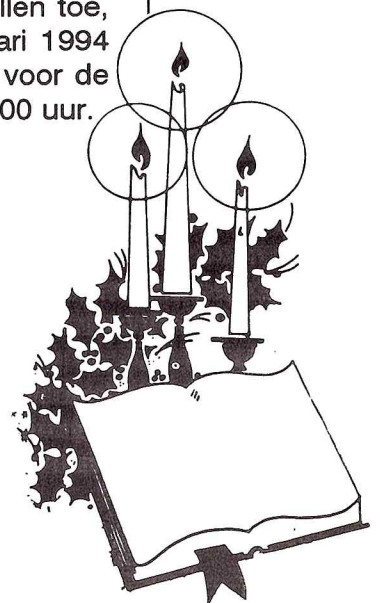

Gerrie is genoeg.

Een hele fijne tijd wens ik jullie allen toe, hoop iedereen te zien op 7 januari 1994 op de nieuwjaarsbijeenkomst die voor de jongere jeugdleden begint om 19.00 uur.

Tot ziens, bels of schrijfs.

Gerrie Monfils,
31-de Limiet 5,
4131 NR Vianen
Tel.: 03473-77638
Fax : 03473-77638

Oudere jeugd.

Voor een aantal jongeren is de stap van de basisschool naar het vervolgonderwijs erg groot. Zo groot dat er aan het eind van de week niet veel puf meer over is voor de oudere jeugdclub. Maar de jongeren die wel komen vormen een leuke groep. Zo hebben we gekeken naar de opbouw van de vogel, waar je op moet letten in het veld en zo meer. Er is een programma waarmee vele avonden gevuld kunnen worden, vissen, roof-/stootvogels met een roof-/stootvogeltelling op de zaterdag erna, uilen met nog dezelfde avond een uilenexcursie, een avond over vissen, zoogdierenavond met de volgende dag een excursie en nog veel meer.

Ook voor jullie is er een opdracht in de vakantie. Je kunt meedoen aan de kaartenactie van de jongere jeugd en/of je doet mee aan het volgende.

De eerste letters van de volgende vogelsoorten vormen een veel gebruikte term.

naam begint met kleur, vaak in rozebottelstruiken.	woont ook in klooster.
vormen nu paartjes, mannetje heeft een krulletje in zijn staart, makke en wilde.	groot, lange poten en hals, gebogen snavel, familie lepelaar.
vrouwtje merelachtig met meer stippen op borst.	zwartwitte vogel, zelfs in tuinen, eet eieren, nest met dakje.
kan kop helemaal draaien, vliegt geruisloos.	andere naam voor ooievaar.
achternaam van voorzitter N.V.W.C.	klein bruin vogeltje, met opgewipt staartje, bolvormig nest.
wijst met zijn bek naar je snuut, lange poten.	heet Jan uit België.
meeuw met een kleur ervoor.	zwart, zit langs water, met vleugels uiteen om te drogen.
hoge poten roept eigen naam, weidevogel.	vink met fruit.
	uil met "oren", vaak in groepjes.

Stuur/breng je oplossing naar een van de adressen die vernoemt staan bij de kaartenactie van de jongere jeugd. Voor de goede oplossingen is er wat leuks.

Tot bels, ziens of schrijfs.

Gerrie Monfils
31-de Limiet 5
4131 NR Vianen
Tel. + Fax: 03473-77638.

Kievit in de Zandput Rietveldseweg, mei 1990. (foto: Breun Jansen)

VOGELWAARNEMINGEN

Met ingang van deze Hak-al staan de vogelwaarnemingen onder ons toezicht, Arjan Brenkman en Stijn Brand. De opzet van de verwerking hebben we iets aangepast. Om aan te tonen dat een bezoek aan de trektelpost in het najaar de moeite waard is, hebben we deze waarnemingen apart gezet. Het is verheugend dat er naast de vaste waarnemers ook nieuwe bijkomen. Hierbij willen we alle leden oproepen om waarnemingskaartjes in te vullen. Deze zijn te verkrijgen in het clubhuis en bij ons. Voor adressen zie voor in de Hak-al.

Misschien ten overvloede: alle waarnemingen zijn welkom!!!

Behalve waarnemingen uit het werkgebied Culemborg hebben we ook twee waarnemingen binnengekregen die er net buiten vielen. De eerste betrof een **IJsvogel**, waargenomen in Zweden door Van Haaren. De tweede betrof een **Donsstormvogel** (*Pterodroma mollis feae*), waargenomen door A.B. en S.B. op Cap Gris Nez (Frankrijk).

Verder bedanken we Anne-Marie van de Laar, die op haar kaartje helaas de soortnaam was vergeten te vermelden.

Ooievaar: Twee keer waargenomen, 19-08-93 door K.v.d.L. op de Lange Avontuurseweg en door H.V. op de Oude Hoevenesweg. Waarschijnlijk betrof dit hetzelfde exemplaar.

Sperwer: Een exemplaar op 17-10-93 in de Regulieren door A.K. en W.K.

Havik: Een juveniel exemplaar op 18-10-93 door A.B. en S.B. in de Mariënwaard.

Patrijs: Twee adulte en vijf volgroeide juveniele werden door L.v.d.K. op 12-11-93 op Parallelweg-Oost waargenomen.

Kraanvogel: Een hoorwaarneming werd gedaan door P.v.V. op 24-10-93 op Gandhi (waarneming nog in behandeling).

Kluut: Een vliegend exemplaar werd boven de pont waargenomen op 10-10-93 door A.K. en W.K.

Houtsnip: Een verkeersslachtoffer werd langs de Rijksstraatweg ter hoogte van de Regulieren op 23-10-93 gevonden door G.v.R., H.V. en B.J.

Ransuil: Een exemplaar op de Rietveldse Put werd waargenomen door P.v.V. en G.v.M. op 10-10-93.

IJsvogel: Losse exemplaren werden waargenomen op 19-09-93 door T.v.d.L. bij kruising Zeedijk/Parallelweg-Oost, op 10-10-93 door P.v.V. en G.v.M. in een visplas nabij de Welborn en op 18-10-93 door A.B. en S.B. in de Mariënwaard.

Groene Specht: Een exemplaar werd gehoord op 18-10-93 door A.B. en S.B. in de Mariënwaard. Een ander exemplaar werd gezien en gehoord door L.v.d.K. op 12-11-93 op de Lekdijk bij V.d. Anker.

Boerenwaluw: Een laat exemplaar op 25-10-93 werd gezien door P.v.V. op de Lalainglaan.

Goudhaantje: Een exemplaar was op 15-11-93 in de achtertuin van G.v.R. in de Verdistraat.

Vuurgoudhaantje: Een exemplaar werd gezien in

de Mariënwaard op 18-10-93 door A.B. en S.B.
Startmees: Tien exemplaren op de Moerbeiboom door F.W. op 19-09-93.

Zwarte Mees: Vijf exemplaren op Kamperfoelie door F.W. op 19-09-93.

Roek: Zes exemplaren op 12-11-93 in de Lazaruswaard, waargenomen door L.v.d.K.

Kruisbek: Op 18-10-93 namen A.B. en S.B. drie exemplaren waar in de Mariënwaard.

Dan volgen nu de waarnemingen van de **Trektelpost**:

De tellers waren dit jaar: onze hooggeprezen coördinator P.v.V., C.H. en R.P. en de vogelaars A.B. en S.B. Trektelveteraan M.v.d.T. bezorgde ons op 30-10-93 enkele zeldzaamheden. Tevens waren er dit jaar enkele fanatieke jeugdleden een keer aanwezig.

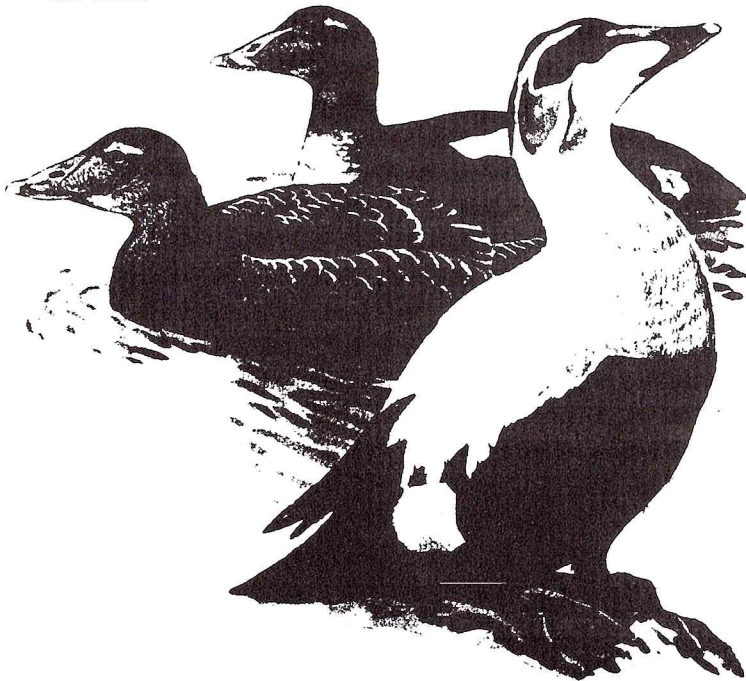
Purperreiger: Een exemplaar op 09-10-93.

Kleine Zwaan: Acht exemplaren op 21-10-93 en zes op 23-10-93.

Wilde Zwaan: Twee op 30-10-93.

Grauwe Gans: Vier exemplaren op 30-09-93, honderdvijfendertig op 16-10-93 en achtenzeventig op 23-10-93.

Eidereend: Een vrouwtje zwom op 19-09-93 op de Lek.

Pijlstaart: Een op 11-09-93, drie op 02-10-93, negen op 16-10-93 en dertien op 23-10-93.

Rode Wouw: Een exemplaar vloog op 02-10-93 over.

Havik: Een op 11-09-93 en een op 30-10-93.

Sperwer: Vier op 11-09-93 en twee op 30-09-93.

Boomvalk: Drie op 11-09-93.

Bruine Kiekendief: Een exemplaar op 07-08-93, een op 28-08-93 en een op 20-09-93.

Blaauwe Kiekendief: Een vrouwtje op 13-11-93.

Goudplevier: Drie op 07-08-93, een op 19-09-93, een op 02-10-93, zeven op 16-10-93, zestig op 30-10-93 en acht op 20-11-93.

Bonte Strandloper: Twee op 28-08-93, twee op 25-09-93, tien op 30-09-93 en een exemplaar op 02-10-93.

Visdief: Twee op 28-08-93 en vijf op 11-09-93.

IJsvogel: Is vanaf half juli aanwezig geweest en zit er momenteel nog steeds. Het zijn overigens twee exemplaren.

Boompieper: Zes exemplaren op 28-08-93, een op 19-09-93 en twee op 30-09-93.

Gele Kwikstaart: Zesentwintig op 28-08-93, een op 11-09-93 en vier op 19-09-93.

Grote Gele Kwikstaart: Een op 30-09-93, twee op 09-10-93 en een op 19-10-93.

Zwarte Roodstaart: Twee losse exemplaren op 02-10-93.

Beflijster: Een vrouwtje op 15-10-93 en een onvolwassen op 21-10-93.

Frater: Drie exemplaren op 21-10-93.

Kruisbek: De invasie was ook in Culemborg waarneembaar met veertien exemplaren, op 19-09-93, vijf op 02-10-93, een op 30-10-93 en een exemplaar op 13-11-93.

Goudvink: Een vrouwtje op 23-10-93.

IJsgors: Een exemplaar op 09-10-93.

Waarnemers:

L.v.d.K.	= Leo van der Kooij
K.v.d.L.	= Kees van de Linden
H.V.	= Henk Vennix
A.K.	= Adrie Kievit
W.K.	= Wim Kievit
P.v.V.	= Paul van Veen
G.v.R.	= Gerard van Ruiten
B.J.	= Breun Jansen
G.v.M.	= Godfriet van Moorsel
T.v.d.L.	= Toine van de Laar
F.W.	= Frans Waroux
C.H.	= Chris Harmsen
R.P.	= Ruud Post
A.B.	= Arjan Brenkman
S.B.	= Stijn Brand

We hopen dat de volgende keer meer waarnemingen binnenkomen van de oudere jeugd en van vlindersaars die toch ook wel eens wat zien (Henkjan Kievit en Kars Veling).

TREKTELLINGEN IN DE REDICHEMSE WAARD IN HET NAJAAR VAN 1992

Deel 1: Inleiding + soortbeschrijving tot en met steltlopers.

1. INLEIDING

Aanleiding

Op de telpost Redichemse waard wordt al vanaf 1979 min of meer regelmatig naar trekvogels gekeken. De frequentie en intensiteit is elk jaar weer sterk afhankelijk van de hoeveelheid beschikbare tijd van de waarnemers. In het najaar van 1992 is in de periode van 15 augustus tot en met 21 november op 15 dagen 79 uur waargenomen. Na het tellen van de vogels komen andere tijdrovende bezigheden; het uitwerken en het maken van een verslag. Met vele jaren zijn we nooit verder gekomen dan het veldformulier dat vervolgens in de spreekwoordelijke diepe lade is verdwenen. Ik hoop dat met dit eerste deel van de (globale) uitwerking van 1992 met deze traditie wordt gebroken. Behalve de gegevens van 1992 liggen namelijk ook die van 1991 en 1993 op de vogelwerkgroep, in casu de coördinator, te wachten. Daarnaast vormen de gegevens van het najaar 1985 een groot studie-object. Felix Schoenmakers en Jandirk Kievit hebben destijds een overweldigende reeks gegevens verzameld. Uitwerking moet echter nog steeds voor een zeer groot deel plaatsvinden. Wellicht iets voor een werkloze bioloog...

Deel 2 (meeuwen tot en met gorzen) zal in de eerst volgende Hak-al worden gepubliceerd. Hierin zal een cijfermatig overzicht worden gepresenteerd van 1992. Wellicht kan ik u in de volgende Hak-al ook melden wanneer 1991 en 1993 in verslagvorm verschijnen.

Simultaandagen

Elk jaar worden door de Landelijke Werkgroep Vogeltrekten (LWVT) in het voor- en najaar zogenaamde simultaandagen georganiseerd, met een frequentie van eens in de twee weken. Op deze dagen wordt door heel Nederland op diverse telposten de vogeltrek geteld. De simultaandagen vormden voor de telpost Redichemse waard de basis, zo mogelijk werd er vaker geteld.

2. PLAATS, TELLERS EN TELTIJDEN

2.1. Ligging telpost

In de Redichemse waard, nabij de boerderij van Van den Anker, ligt de telpost. Vanaf een krib in de Lek wordt waargenomen. De directe omgeving

van de telpost wordt overheerst door een opmerkelijk hoge en brede meidoornhaag. Deze haag is van groot belang als pleister- en foerageerplaats voor allerlei zangertjes en lijsters. Het uitzicht naar het noorden, oosten en westen is goed. In het zuiden bevindt zich de haag, dientengevolge is het uitzicht in deze richting beperkt.

Aan de overzijde van de Lek, in noordoostelijke richting ligt De Heul een klein plasje met een wilgestruweel er omheen. In het oosten liggen in de uiterwaarden twee populierenbosjes, belangrijk voor de aanduiding waar bepaalde vogels vliegen. In het zuidwestelijke richting ligt achter de Beusichemse dijk het Rondeel. Ten westen en ten noordwesten van de telpost liggen de Redichemse waard en de afgraving. De Redichemse waard bestaat uit (relatief) extensief beheerde graslanden met daarin enkele solitaire meidoornstruiken. De oostelijke en zuidelijke oevers van de afgraving worden begrensd door wilgestruweel.

De Lek stroomt ter hoogte van de telpost van zuidoost naar noordwest. Na de afgraving verandert de stroomrichting in noordoost - zuidwest.

Op regionale schaal zijn de noordelijk van de telpost gelegen Utrechtse Heuvelrug en Amsterdam-Rijnkanaal van belang. De Heuvelrug in verband met de stuwende invloed op roofvogels en het kanaal in verband met de stuwende invloed op meeuwen.

2.2. Tellers

De tellingen zijn in hoofdzaak door de volgende personen uitgevoerd:

Job van Amerom;

Stijn Brand;

Arjan Brenkman;

Chris Harmsen en

Paul van Veen.

Ruud Post, Felix Schoenmakers, Henk Vennix, Henkjan Kievit, Netty Bonouvrié en Tom Kompier zijn bij één of meer tellingen aanwezig geweest.

Ruud Post heeft zich verder nog (meer dan) verdienstelijk gemaakt door de telgegevens zodanig te manipuleren dat ze geschikt werden voor een Apple-Macintosh computer. Zonder zijn hulp had dit verslag nog langer op zich laten wachten.

2.3. Teltijden

De bedoeling was om minimaal de simultaandagen te tellen, eens in de twee weken op zaterdag.

Buiten deze dagen is getracht om zoveel mogelijk te tellen. In het totaal zijn er op 15 dagen tellingen verricht; dit heeft geresulteerd in 79 uur waarnemen. Op de simultaandagen startte de telling een half uur voor zonsopkomst, op de andere dagen varieerde dit.

Onderstaand overzicht geeft de teldata met de getelde tijden waarbij 'wintertijd' is aangehouden.

<u>datum</u>	<u>begin</u>	<u>eind</u>	<u>totaal</u>
15-08	5:00	12:00	7:00
29-08	5:15	08:00	2:45
06-09	5:45	13:00	7:15
12-09	5:45	13:15	7:30
19-09	6:00	12:00	6:00
23-09	6:00	10:00	4:00
26-09	6:00	14:00	8:00
27-09	7:30	13:00	5:30
10-10	6:30	13:00	6:30
17-10	6:30	13:00	6:30
19-10	9:15	10:30	1:15
24-10	6:45	10:00	3:15
07-11	7:15	10:00	2:45
14-11	7:30	13:00	5:30
21-11	7:45	13:00	5:15

79:00
uur.

3. METHODE

3.1. Algemeen

De Landelijke werkgroep vogeltrektellen (LWVT) organiseert per najaar 8 simultaandagen. Ten behoeve van dit project is een standaard methode voor het waarnemen ontwikkeld, zoals omschreven in de 'Handleiding' van Lensink, 1985. Een samenvatting wordt hieronder gegeven.

In principe worden alle trekkende vogels binnen een koepel met een straal van 100 meter geteld. Het opsporen van de vogels gaat zowel met de ogen als de oren. Van een kijker wordt bij het opsporen geen gebruik gemaakt. Is er een vogel(groep) waargenomen dan kan de kijker er aan te pas komen voor determinatie. Een belangrijk hulpmiddel bij het op soort brengen van de vogels is het geluid. Elke soort heeft een eigen trekroep. Daarnaast spelen bij de determinatie diverse andere kenmerken een rol, zoals groepsvorm en vlieggedrag maar vooral de ervaring van de teller. Zo werd in het eerste 'Redichemse' trekkeljaar, 1979, een langs vliegende vinkachtige als 'vink' genoteerd. Waarmee bedoeld werd dat het een

vink, keep, kneu, groenling enz. zou kunnen zijn geweest. Momenteel is de ervaring van de tellers (weer) zo groot dat deze voorzichtige notering al lang niet meer nodig is. Waarmee niet gezegd wordt dat elke vogel foutloos zal zijn herkend. Enige bescheidenheid is namelijk hier op zijn plaats, want de tijd dat een vogel kan worden waargenomen is immers maar kort. In deze tijd moet de vogel(groep) niet alleen worden gedetermineerd maar ook geteld en moet de vliegrichting worden bepaald.

3.2. Interpretatieprobleem

Wat is trek? Alle vogels die binnen het gezichtsveld van de waarnemer langs of over de telpost vliegen en doorvliegen worden als trekkers beschouwd. Lokale bewegingen als slaaptrek en foerageervluchten vormen daarop een uitzondering. Het interpretatieprobleem bestaat vooral uit het herkennen van deze uitzonderingen. Bij het herkennen van slaaptrek is het van belang dat bekend is waar de slaapplek van een bepaalde soort zich bevindt. Van de volgende soorten werd tijdens de tellingen slaaptrek waargenomen: spreeuw (slaapplek ten westen van de telpost); wulp (slaapplek ten zuidoosten van de telpost) en meeuwen (op de afgraving ten westen van de telpost).

Foerageervluchten zijn veelal moeilijker te herkennen. Ze kunnen meer verspreid over de dag voorkomen en bepaalde soorten (zoals tafel- en kuifeend) vertonen een trekgedrag met een sterke gelijkenis.

Mezen, merel en grote bonte specht zijn onder andere soorten die een trekstrategie hebben waarbij elk bosje, boom of andere begroeiing wordt benut. De wijze van vliegen en de groepsformatie is echter anders zodat het onderscheid eenvoudiger is.

Een apart probleem in de materie van het herkennen van trek vormen de zwaluwen. Zwaluwen, vooral de boerenzwaluw hebben de (vervelende) gewoonte om in de loop van de dag tijdelijk boven de Lek te foerageren en vervolgens weer door te trekken.

3.3. Determinatie

Het herkennen van overvliegende vogels is aanzienlijk moeilijker dan het herkennen van vogels in de zit. Belangrijke uitgangspunten bij het herkennen van overvliegende vogels zijn:

- trekroep;
- vleugelslagfrequentie en afwisseling van periodes waarin de vleugels wel en niet worden bewogen;
- rechtlijnigheid van de vlucht;
- groepsvorm;
- vliegsnelheid;
- silhouet;
- onderlinge vliegafstand.

Veel van deze veldkenmerken kan men zich slechts eigen maken door ervaring, mede omdat de meeste veldgidsen sterk tekort schieten ten aanzien deze kenmerken. In de LWVT-handleiding (Lensink, 1985) is ter ondervanging van dit manco een artikel van Gatter opgenomen. Hierin worden vele belangwekkende determinatie kenmerken opgesomd.

Voor de determinatie van roofvogels werd Vliegbeelden van Europese roofvogels (Porter et al., 1982) gebruikt.

Tijdens de uitvoering van de tellingen is immer gestreefd naar de aanwezigheid van zeker één ervaren teller.

3.4. Notatie

Eerder is vermeld dat de LWVT een standaard heeft ontwikkeld voor het waarnemen van vogel-trek. Wij volgen grotendeels deze handleiding zodat het volgende wordt genoteerd:

- vliegrichting in 16 verschillende richtingen + onbepaald. Vogels die alleen gehoord werden zijn niet in een bepaalde richting genoteerd;
- groepsgrootte;
- tijdstip, de eerste 2,5 uur in kwartieren (begin half uur voor zonsopkomst), de overige periode in klokuren, bijvoorbeeld van 10 uur tot 11 uur;
- alleen gehoord;
- en natuurlijk de soort.

Wij wijken op enkele punten af van de LWVT-handleiding (Lensink, 1985) doordat de hoogte niet wordt genoteerd en soorten buiten de koepel van 100 meter niet apart worden genoteerd.

De tellingen zijn altijd op kwartieren begonnen, zodat de eerste 10 kwartier eenvoudig om te zetten zijn in klokuren zonder dat een kwartier eigenlijk binnen twee klokuren valt. De start van de tellingen zijn hierdoor niet altijd exact een half uur voor zonsopkomst, een afwijking van hooguit

7 minuten weegt niet op tegen de problemen die zouden ontstaan bij de omzetting van kwartieren naar klokuren.

4. RESULTATEN

4.1. Algemeen

Om de trek van vogels over het seizoen te beschrijven is een zeer uitgebreide tellingenreeks noodzakelijk. De 15 dagen die op telpost Redichemse waard zijn geteld schieten voor dit doel tekort. Een beschrijving van de trek op de getelde dagen is wel mogelijk. Afhankelijk van de hoeveelheid waarnemingen van de soort worden de volgende aspecten beschreven:

- de voorkeursrichting;
- het verloop van de trek over de ochtend en
- het verloop van de trek over de dag.

4.1.1. Voorkeursrichting

Bij de berekening van de voorkeursrichting is gebruik gemaakt van de onderstaande formule:

de voorkeursrichting:
$$a = (\tan_{(\text{voorkeursrichting})} = \frac{V}{W}) + 180^\circ.$$

V staat voor de uitkomst van de volgende optelling:

(nno + zzo - zzw - nnw)	* sin(22,5°)
(no + zo - zw - nw)	* sin(45,0°)
(ono + ozo - wzw - wnw)	* sin(67,5°)
(o - w)	* sin(90,0°) +
	V

W staat voor de uitkomst van de volgende optelling:

(nno - zzo - zzw + nnw)	* cos(22,5°)
(no - zo - zw + nw)	* cos(45,0°)
(ono - ozo - wzw + wnw)	* cos(67,5°)
(n - z)	* cos(0,0°) +
	W

Voor het invullen van de formule worden de groepen en niet de exemplaren gebruikt.

Naast het bepalen van de voorkeursrichting is het interessant om de mate van gerichtheid te bepalen. De gerichtheid van de trek wordt uitgedrukt in een soort van gewogen percentage, de voorkeursvector (r). De lengte van de voorkeursvector varieert tussen de 0 en de 1. De lengte van de voorkeursvector wordt als volgt berekend:

$$r = \frac{\sqrt{V^2 + W^2}}{N}$$

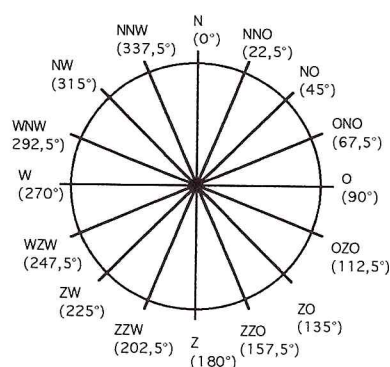
waarbij N het aantal waargenomen van een soort weergeeft waarvan de richting is genoteerd, exclusief gehoord en onbepaald.

Na het bepalen van de voorkeursrichting en de gerichtheid van de trek is het van belang om deze aan de (statistische) waarheid te toetsen. Hiertoe is de volgende formule gebruikt:

$$r_{\text{sign}} = \sqrt{\frac{3}{N}}$$

Deze formules kunnen alleen gebruikt worden bij minimaal acht waargenomen groepen. Een vuistregel bij het gebruik van r en r_{sign} is: hoe groter het verschil tussen beide hoe betrouwbaarder de voorkeursrichting en de voorkeursvector.

Bij de soortbespreking wordt de vliegrichtingverdeling niet in een windroos aangegeven maar in een staafdiagram; technisch was dit (nog) niet mogelijk. Ter oriëntatie wordt hier een windroos afgebeeld (fig. 1) met daarin aangegeven de windrichtingen en de hoek die deze maakt met het noorden. De berekende voorkeursrichting kan met behulp van deze windroos eenvoudig worden 'vertaald' naar een windrichting. De staafdiagram is niet voor elke soort met meer dan acht waargenomen groepen opgesteld. Vanaf ± 20 waargenomen groepen is deze grafiek gemaakt.

figuur 1: Windroos met 16 windrichtingen en de daarmee corresponderende hoek met het noorden.

4.1.2. Verloop over de ochtend

Het is bekend dat de meeste zangvogels 's nachts of aan het begin of aan het einde van de nacht de sterkste trekactiviteiten vertonen. Wil je patronen kunnen herkennen in de ochtendtrek dan volstaat de tijdsinterval van één uur niet meer. In de vroege ochtend worden de eerste 10 kwartier per kwartier genoteerd. Een nauwkeuriger beeld van het begin dan wel het einde van de trek kan

hierdoor ontstaan. Harde uitspraken op basis van de gegevens van één jaar mogen echter niet worden verwacht. Het beeld kan namelijk eenvoudig worden verstoord door één dag met een opmerkelijke trek.

Het verloop over de ochtend wordt gepresenteerd in een staafdiagram. De aantallen exemplaren zijn in deze diagrammen uitgezet tegen de kwartieren. Op de volgende dagen is er een ochtendtelling verricht:

15 en 29 augustus;
6, 12, 19, 23 en 26 september;
10, 17 en 24 oktober;
7, 14 en 24 november.

De resultaten van deze 13 ochtendtellingen zijn in de diagrammen verwerkt. Dit zijn de diagrammen met op de X-as 10 eenheden, de 10 kwartieren.

4.1.3. Verloop over de dag

Het verloop over de dag is eveneens weergegeven in een staafdiagram (nu met 8 eenheden, uren op de X-as). De diagram begint bij het 'standaard begin' van een teldag, een half uur voor zonsopkomst. Dit betekent dat het eerste uur loopt van een half uur voor zonsopkomst tot een half uur na zonsopkomst, het tweede van een half uur tot anderhalf uur na zonsopkomst enzovoort. Niet ieder uur is even vaak geteld, dit is gecorrigeerd door in de diagram het uurgemiddelde aan te geven.

Een ander probleem dat zich voordoet is dat elke soort in een andere periode van het seizoen trekt. Aan de hand van de telgegevens is de periode bepaald waarin de soort trekt. De methode, de eerste dag van waarnemen is het begin van de trekperiode en de laatste dag is het einde, is aan discussie onderhevig. Een verfijning van de methode zal waarschijnlijk geen grote veranderingen te zien geven, dit als gevolg van de relatief beperkte waarneemreeks.

4.2. Soortbespreking

4.2.1. Aalscholvers (Phalacrocoracidae)

Aalscholver

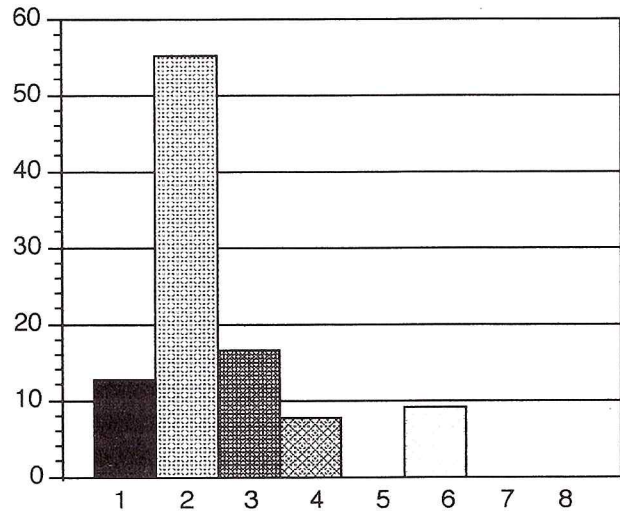
De trek van de aalscholver zette direct op de eerste dag in met 51 vogels in 5 groepen. Tot 24 oktober zijn aalscholvers trekkend gezien. De aantallen varieerde tussen 26 (6 september) en 510 (10 oktober). In november zijn geen aalscholvers op trek gezien.

De voorkeursrichting van de aalscholver is sterk gericht: 28 groepen van het totaal van 45 trokken naar het zuiden ($r = 0,92$, $r_{\text{sign}} = 0,26$ bij $N = 45$) (fig. 2).

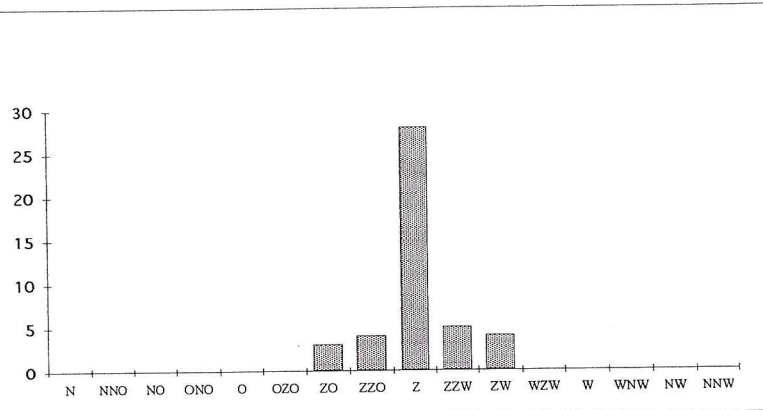
In de ochtend komt de aalscholver langzaam op gang, de ochtendpiek in doortrekverloop valt in het 6de kwartier (N= 778 in 38 groepen) (fig. 3). In dit kwartier zijn in totaal 248 aalscholwers in 8 groepen langsgekomen.

Het doortrekverloop over de dag geeft een grote piek in het tweede uur (fig. 4). Gedurende het overige deel van de dag trekken de aalscholwers ook; het uurgemiddelde is echter beduidend lager (N= 1028 in 45 groepen).

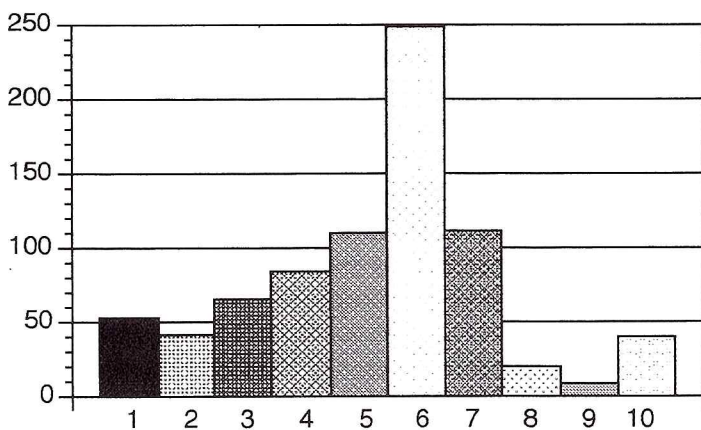
In bomen nabij de afgraving bevindt zich een kleine slaapplaats van enkele exemplaren, deze vogels foerageren in de afgraving, de Lek en in gebieden ten oosten van de telpost. De foerageer-vluchten zijn in het algemeen gemakkelijk te herkennen, bij twijfel is de waarneming niet geno- teerd.

figuur 4: trekverloop over de dag van de aalscholver in uurgemiddelde

figuur 2: trekverdeling van de aalscholver in groepen

figuur 3: trekverloop over de ochtend van de aalscholver in exemplaren

4.2.2. Reigers (Ardeidae)

Blauwe reiger

Negen blauwe reigers zijn langs getrokken tussen 6 september en 10 oktober. Eén groep van drie reigers vloog op 6 september langs de telpost. De overige waarnemingen betroffen solitaire exemplaren.

4.2.3. Zwanen, ganzen en eenden (Anatidae)

Kleine zwaan

Op 10 oktober werden de eerste kleine zwanen, een groep van 7 gesignaleerd, deze groep trok in zuidelijke richting. Vier groepen werden gezien op 14 en 21 november. Deze groepen vlogen in oostelijke en oostnoordoostelijke richting. In het totaal zijn er 38 exemplaren gezien in 5 groepen.

Kolgans

Op de laatste twee teldagen barstte de trek van de kolganzen goed los. Op beide dagen kwamen meer dan 600 exemplaren langs, op 14 november 666 en op 21 november 679 in respectievelijk 29 en 23 groepen.

De voorkeursrichting is zw ($223,3^\circ$, $r = 0,62$ en $r_{\text{sign}} = 0,24$ bij $N = 52$) Figuur 5 laat zien dat de groepen zowel zuidwest als west vlogen.

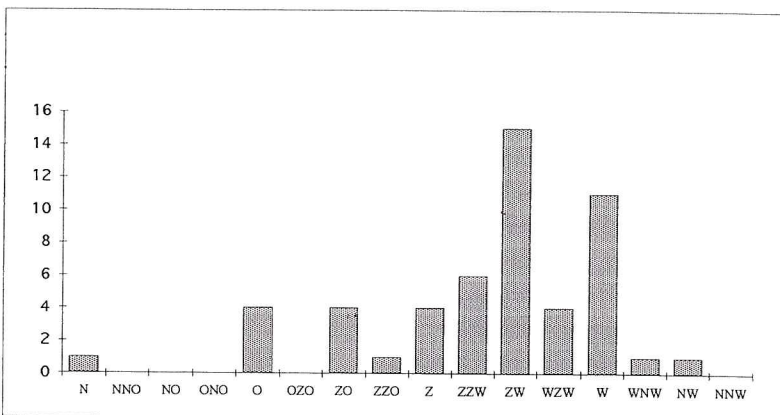
In de vroege ochtend de kolganzen zijner niet veel kolganzen waargenomen. Dit kan veroorzaakt worden doordat de overnachtingsplaats op relatief grote afstand van Culemborg ligt of dat de ganzen niet direct bij het eerste licht vertrekken (fig.6) ($N = 467$ in 15 groepen). Het verloop over de dag is betrekkelijk homogeen na een vrijwel afwezigheid in het eerste uur. Het zesde uur neemt de trek af (fig. 7) ($N = 1.345$ in 52 groepen). De uren

7 en 8 zijn niet geteld in de periode waarin de kolganzen trekken (14 tot en met 21 november).

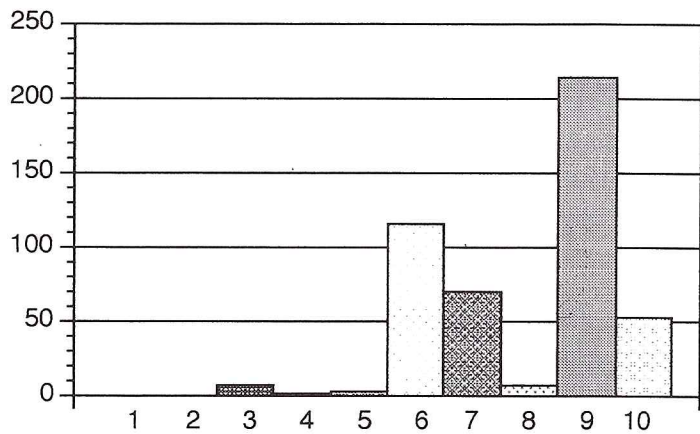
Grauwe gans

De eerste grauwe ganzen (8) werden reeds op 12 september gezien. Het duurde tot 10 oktober voordat ze weer werden waargenomen. Op deze dag werden verdeeld over 7 groepen 272 grauwe ganzen gezien. De laatste kwam op 21 november over.

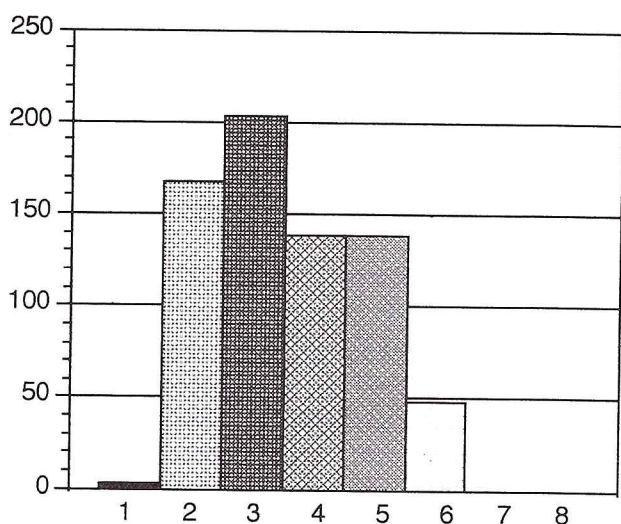
De voorkeursrichting was zw ($222,3^\circ$; $r = 0,79$ en $r_{\text{sign}} = 0,38$ bij $N = 21$) (fig. 8). In de ochtend is geen patroon te herkennen, de grafiek wordt daarom niet afgebeeld ($N = 92$ in 10 groepen). Bij het verloop over de dag valt op dat in de uren 6 en 7 het hoogste uurgemiddelde wordt gescoord ($N = 410$ in 21 groepen) (fig. 9).

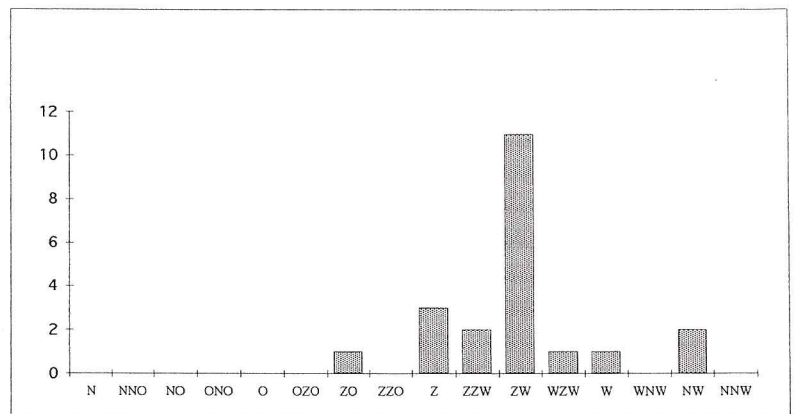
figuur 5: trekverdeling van de kolgans in groepen

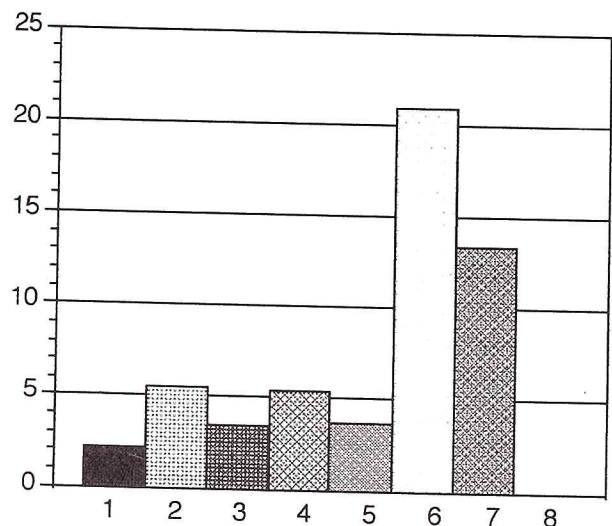
figuur 6: trekverloop over de ochtend van de kolgans in exemplaren

figuur 7: trekverloop over de dag van de kolgans in uurgemiddelde

figuur 8: trekverdeling van de grauwe gans in groepen

figuur 9: trekverloop over de dag van de grauwe gans in uurgemiddelde

Brandgans

Op 14 november vloog één brandgans in een groep van 13 kolganzen in zuidwestelijke richting over de telpost.

Bergeend

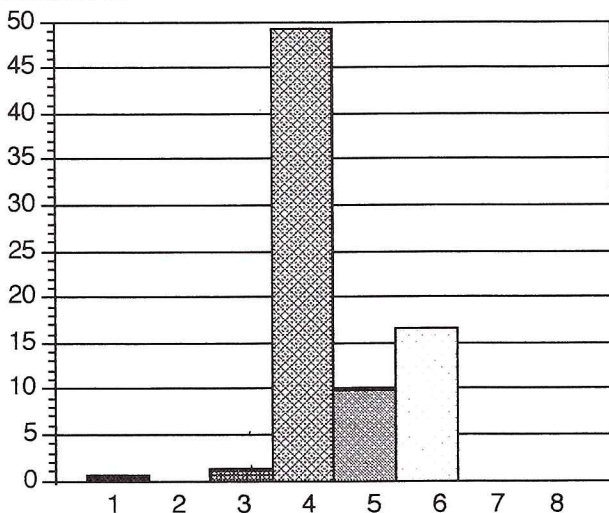
Een groep van 5 bergeenden vloog op 15 augustus in westelijke richting. Meer waarnemingen zijn van deze broedvogel in Culemborg niet gedaan.

Smient

De smient is een echte wintervogel van het rivierengebied. De eerste exemplaren komen meestal vroeg in het seizoen (19 september de eerste waarneming, een groep van 4 exemplaren). De hoofdmacht trekt echter pas in november door. 14 november was in 1992 de topdag met 529 exemplaren in 11 groepen. Uit de verdeling van de vliegrichtingen lijkt er een relatie te bestaan met de ligging van de Lek. De vliegrichtingen zijn ongeveer evenwijdig aan de Lek en beide kanten op, zodat er geen betrouwbare voorkeursrichting te berekenen valt ($126,9^\circ$; $r = 0,36$ en $r_{\text{sign}} = 0,48$ bij $N = 13$).

Eén waarneming is in de ochtendtelling (4de kwartier) verricht.

Op 14 november is het merendeel van de smienten gezien. In het vierde uur kwamen 4 grote groepen langs met in het totaal 370 vogels. De piek in het doortrekverloop over de dag (fig. 10; $N = 545$ in 13 groepen) wordt door deze groepen verklaard.

figuur 10: trekverloop over de dag van de smient in uurgemiddelde

Wintertaling

Trekwaarnemingen van de wintertaling zijn op de telpost Redichemse waard zeldzaam. Het trekgedrag en het vlieggedrag van ter plaatse aanwezige vogels lijkt sterk op elkaar. Het is zeldzaam dat een trekteller het aandurft een wintertaling te noteren. Op 17 oktober werd een groep van 3 exemplaren beoordeeld als trekkend in zuidwestelijke richting.

Pijlstaart

De pijlstaart is ook zo'n vogel die sterk de Lek volgt. In 1992 vlogen 3 groepen stroomopwaarts (zo) en 4 groepen ongeveer stroomafwaarts (w, wnw en nw). De op grotere hoogte vliegende eenden snijden de bocht in de Lek nabij de afgraving af, waardoor enige spreiding ontstaat in de vliegrichting van stroomafwaarts vliegende vogels.

De waarnemingen, 7 groepen bestaande uit 17 exemplaren, werden gedaan tussen 6 september en 14 november.

Slobeend

In tegenstelling tot 1982 toen 319 exemplaren werden genoteerd (van der Tol, 1984a) was de trek van slobeenden niet spectaculair. In 1992 slechts 2 in 2 groepen.

Tafeleend en Kuifeend

De tafeleend en de kuifeend zijn twee duikeenden waarvan de trek (vrijwel) niet te onderscheiden is van de dagelijkse foerageervluchten. Dagelijks wordt er gependeld tussen de afgraving en de rivierkruising. Deze duikeenden zoeken vooral 's nachts naar voedsel en rusten veelal overdag op andere plaatsen. De foerageervluchten lijken daardoor vooral in de ochtend en in de avond plaats te vinden. Een mogelijkheid om een trekbewegingen van beide soorten te genereren uit veldwaarnemingen is het consequent opschrijven van elke vliegbeweging in combinatie met het waarnemen van een half uur voor zonsopkomst tot een halfuur na zonsondergang. De resultante die dan ontstaat geeft een indicatie van de trek. Hierbij wordt er van uitgegaan dat alle tafelen- en kuifeenden tijdens deze periode de foerageerplaatsen voor de slaapplekken verwisselen en andersom.

De methode van tellingen in 1992 leent zich niet voor deze aanpak zodat de resultaten mogelijk vooral foerageervluchten aangeven.

Tafeleend: 59 vogels in 15 groepen; 14 zo, 1 nw.
Kuifeend: 31 vogels in 8 groepen; 4 zo en 4 nw.

Brilduiker

Op de laatste teldag, 21 november, werden twee brilduikers waargenomen in noordwestelijke richting vliegend.

Grote zaagbek

De grote zaagbek is op de laatste twee teldagen (14 en 21 november) waargenomen. Vijf groepen bestaande uit 10 exemplaren werden van deze 'boterbuiken' gezien.

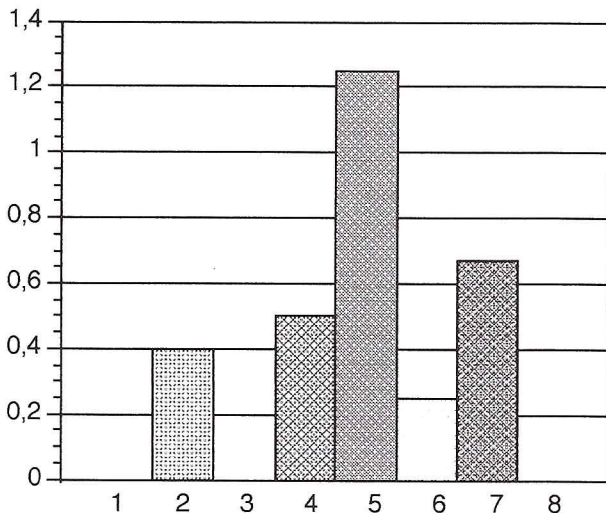
4.2.4. Wouwen, gieren, kiekendieven, enz. (Accipitridae)

Wespendief

In 1982 werden 9 wespndieven gezien (van der Tol, 1984b) waarbij werd aangetekend dat deze soort steeds minder op de telpost wordt aangetroffen. In 1992 zijn 12 wespndieven waargenomen, gevoelsmatig wordt dit door mij als een 'topjaar' beschouwd. In 1991 hadden we slechts één wespndief (niet gepubliceerd). De wespndieven werden waargenomen van 15 augustus tot en met 19 september. Op 12 september werd het merendeel gezien, 8 exemplaren in 5 groepen.

De voorkeursrichting van de wespndief is zw ($225,0^\circ$; $r = 0,68$ en $r_{\text{sign}} = 0,58$ bij $N = 9$).

De wespndief maakt evenals de meeste andere roofvogels graag gebruik van thermiek (opstijgende lucht). Dit verschijnsel doet zich later op de dag voor. Het doortrekverloop over de dag (fig. 11) laat het gebruik van dergelijke verschijnselen zien ($N = 12$ in 9 groepen).

figuur 11: trekverloop over de dag van de wespndief in uurgemiddelde

Zwarte wouw

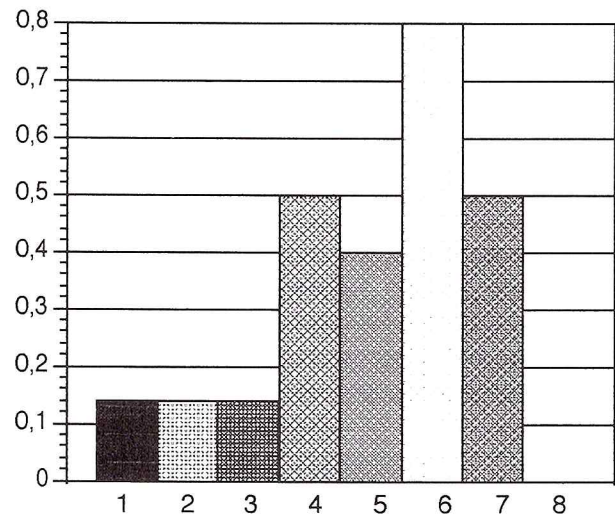
De zwarte wouw is een zeldzame verschijning rond Culemborg. De tellers waren dan ook zeer enthousiast met deze soort op de allereerste teldag. De vogel vloog op 15 augustus richting zuidzuidwest.

Rode wouw

Behalve een zwarte wouw werden wij ook nog verrast door twee rode wouwen. In het weekeinde van 26 en 27 september werd op beide dagen een rode wouw gezien. De vogels vlogen naar het zuidzuidwesten. Vooral de tweede vogel liet zich goed bekijken en fotograferen.

Bruine kiekendief

14 bruine kiekendieven in 12 groepen zijn van 15 augustus tot en met 26 september langs de telpost gevlogen. De voorkeursrichting was ongeveer zzw ($209,5^\circ$; $r = 0,90$ en $r_{\text{sign}} = 0,50$ bij $N = 12$). Drie vogels kwamen in een ochtendtelling voorbij. Het aantal waarnemingen is te gering om een uitgebreide analyse van het doortrekverloop over de dag uit te voeren. Het lijkt erop dat ook deze roofvogel er de voorkeur aan geeft om overdag te trekken ($N = 14$ in 12 groepen) (fig. 12). Echter alle bruine kiekendieven vlogen actief voorbij, er werd of was geen gebruik gemaakt van thermiek.

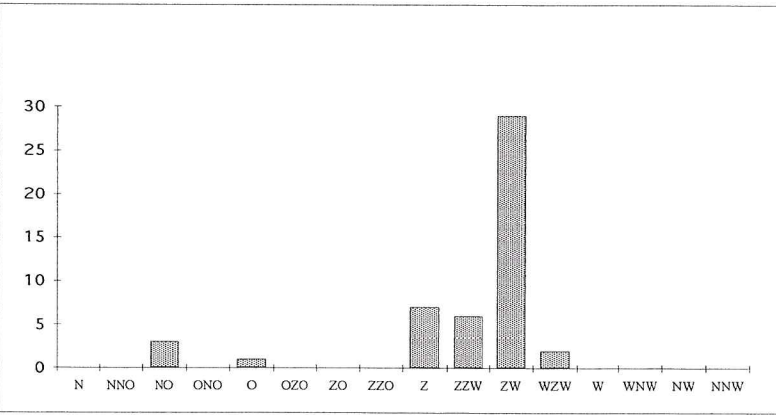
figuur 12: trekverloop over de dag van de bruine kiekendief in uurgemiddelde

Sperwer

Vanaf de eerste dag tot en met de laatste zijn er trekkende sperwers genoteerd. Op 16 en 26 september werden respectievelijk 10 en 17 exemplaren gezien en vormden daarmee dé topdagen van 1992. Op de overige dagen kwam het aantal niet boven de vijf uit. Evenals de hierna te bespreken buizerd wijkt dit patroon af van het gebruikelijke beeld. In 1982 (van der Tol, 1984b) trokken de sperwers vooral door in de periode van half oktober tot en met de begin november.

De voorkeursrichting was bijna zw ($214,2^\circ$; $r = 0,72$ en $r_{\text{sign}} = 0,24$ met $N = 53$) (fig. 13). Van 5 sperwers is de richting onbepaald gebleven.

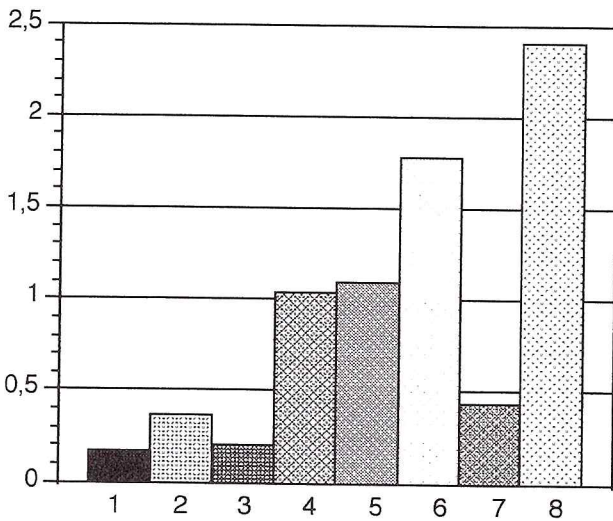
Acht sperwers trokken in de ochtendtelling voorbij. Het doortrekverloop over de dag laat een duidelijke stijging zien in het uurgemiddelde naarmate de dag vordert (fig. 14) ($N = 55$ in 53 groepen). De piek in het achtste uur wordt veroorzaakt door de waarneming van 3 exemplaren in 1,25 uur. Het gemiddelde schiet hierdoor onevenredig omhoog.

figuur 13: trekverdeling van de sperwer in groepen

gels zelden 's ochtends trekken. Slechts één exemplaar is tijdens een ochtendtelling genoteerd. In het verloop over de dag is een duidelijke trend in het uurgemiddelde waarneembaar (N= 142 in 66 groepen) (fig. 16). In de eerste 4 uur is het gemiddelde zeer laag, waarna het in het vijfde uur sterk stijgt tot uiteindelijk een uurgemiddelde in het achtste uur van 10,4 (N= 13 in 1.25 uur). Reëler is het uurgemiddelde van het zevende uur te presenteren, dit is tot stand gekomen in 6 uur verdeelt over het gehele seizoen. Dit uurgemiddelde is 9,00 (N= 54).

Het hoogste uurgemiddelde in het zevende uur, dus zeseneenhalf uur na zonsopkomst. Waarom beginnen we dan zo vroeg? (zie later in deel 2).

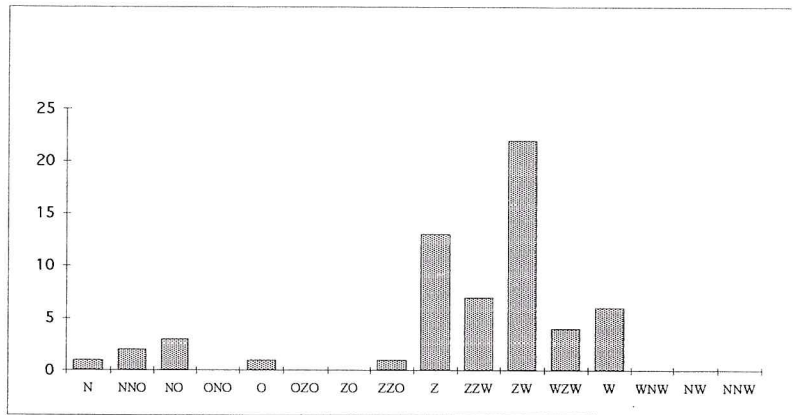
figuur 14: trekverloop over de dag van de sperwer in uurgemiddelde

Buizerd

Het was een vreemd buizerd-jaar. De maand september normaal gesproken niet dé topmaand scoorde een uurgemiddelde van 3,45 (N= 119 in 34,5 uur), terwijl oktober slechts een uurgemiddelde van 1,26 haalde (N= 18 in 14,25 uur). 6 september was de topdag met 40 buizerden in 18 groepen in 7,5 uur (uurgemiddelde van 5,33). Het uurgemiddelde van 19 september was nog een fractie hoger dan op 6 september namelijk 5,5 (N= 33 in 6 uur). Onduidelijk is waarom de buizerd het in oktober en begin november het heeft af laten weten. In deze periode zijn er namelijk ook tellingen uitgevoerd op dagen met voor roofvogels goede trekomstandigheden.

De voorkeursrichting was in 1992 evenals bij de sperwer bijna zw (216,1°; $r = 0,61$ en $r_{sign} = 0,21$ met N= 60) (fig. 15).

De buizerd voldoet goed aan het beeld dat roofvo-

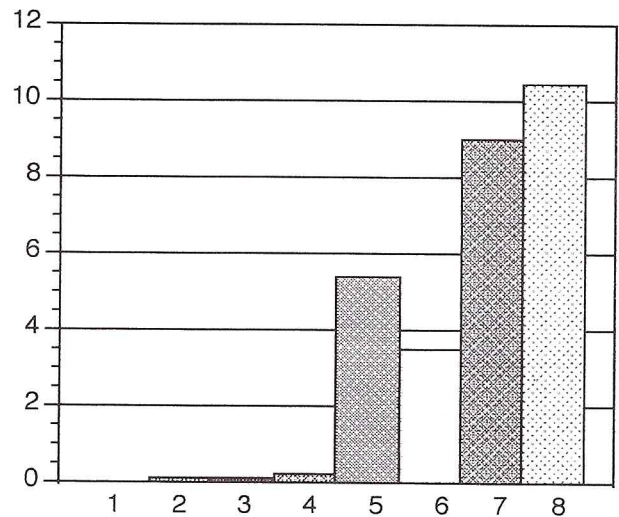
figuur 15: trekverdeling van de buizerd in groepen

figuur 16: trekverloop over de dag van de buizerd in uurgemiddelde

4.2.5. Visarenden (Pandionidae)

Visarend

Vrijwel jaarlijks komt deze prachtige vogel langs en elke keer weer is het enthousiasme bij de

tellers zo groot dat de overige trekvogels even worden vergeten. Op 6 september, tussen 11 en 12 uur (wintertijd) kwam de visarend dit keer langs. De trekrichting was nw, oftewel stroomafwaarts.

4.2.6. Valken (Falconidae)

Torenavalk

Vier keer is een torenvalk trekkend waargenomen. Op 6, 19 en 26 september kwamen respectievelijk 1, 1 en 2 torenvalken langs.

Smelleken

Deze valk ter grote van een grote lijster is één keer waargenomen. Op 24 oktober vloog de vogel in zuidwestelijke richting langs.

Boomvalk

De boomvalk is een broedvogel van Culemborg. In 1992 was er ook een paartje met jongen aanwezig op het Rondeel. Dit bemoeilijkt op de eerste teldagen het waarnemen van trek. Regelmatig schroefden de vogels van het Rondeel boven ons hoofd op om na een stuk af te glijden weer in de bomenrijen van het Rondeel te gaan zitten. Uiteindelijk zijn er drie trekkende boomvalken gezien op 15 augustus en op 12 en 26 september. De vliegrichtingen waren n, z en zzw.

Slechtvalk

De slechtvalk is de laatste trekkende roofvogel die gezien is in 1992. Op 23 en 27 september is deze valk genoteerd en beide keren in zuidelijke richting.

4.2.7. Kluten (Recurvirostridae)

Kluut

Een groep van 14 van deze zwart-witte vogels met omhoog gebogen snavel werd gezien op 6 september, ze vlogen stroomafwaarts.

4.2.8. Plevieren (Charadriidae)

Bontbekplevier

In 1982 zijn 11 bontbekplevieren geteld (van der Tol, 1984b), in 1992 waren dit er 2. Deze waarneming werd gedaan op 12 september. De vliegrichting was stroomafwaarts.

Goudplevier

De goudplevier brengt een deel van de herfst en afhankelijk van vorst de gehele winter door in de uiterwaarden rond Culemborg. Vanaf half september, doch de eerste kunnen reeds in augustus arriveren, worden de uiterwaarden bevolkt (SOVON, 1987 & van de Bergh et al., 1979). Dit

jaar zijn de eerste goudplevieren op 19 september gezien, een groep van 2 exemplaren vloog langs. Veel groepen zijn tijdens de tellingen niet waargenomen, in totaal 7. Het waren vaak kleine groepjes, tot 10 exemplaren. Alleen op 10 oktober werden grotere groepen gezien, t.w. één groep van 26 en één van 46. De trekrichting werd sterk bepaald door de loop van de Lek en was zowel oostelijk als westelijk. 96 goudplevieren in 7 groepen zijn uiteindelijk genoteerd.

Kievit

De kievit is een probleemvogel, althans als trekvogel op de telpost Redichemse waard. Waar andere telposten in Nederland duizenden kieviten kunnen noteren in één najaar (LWVT, 1992), mag telpost Redichemse waard zich gelukkig prijzen indien er überhaupt trek kan worden genoteerd. En dan komt het ook nog voor dat je achteraf de waarneming betwijfelt. Elf langs vliegende groepen zijn genoteerd, in het totaal waren het 241 vogels. Over de voorkeursrichting, trekverloop over de ochtend en over de dag is weinig zinnigs te zeggen.

4.2.9. Strandlopers, ruiters, grutto's, wulpen, snippen en franjepoten (Scolopacidae)

Bonte strandloper

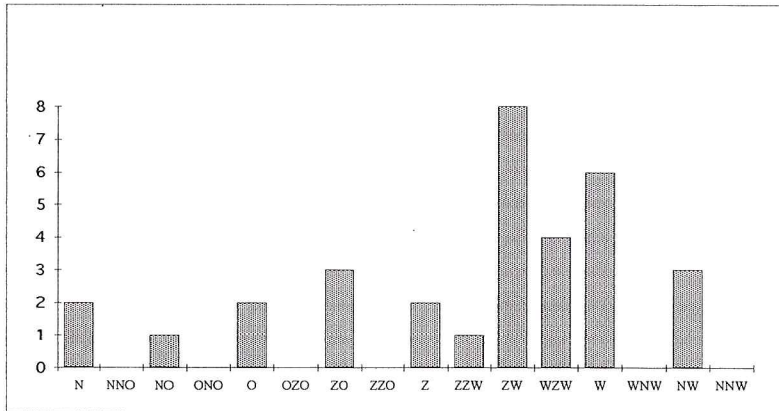
De bonte strandloper is voor Culemborg een echte telpostvogel. Zelden wordt deze strandloper in het najaar ergens anders gezien dan op de telpost. Ook in 1992 was de soort weer present. Op 21 november vloog één vogel stroomafwaarts.

Watersnip

Opvallend aan het doortrekverloop over het seizoen van de watersnip zijn de hoge aantallen in september en het compleet en vrijwel compleet ontbreken in oktober respectievelijk november. In september werden 106 watersnippen genoteerd in 27 groepen. Topdagen waren 12 en 27 september met respectievelijk 35 en 52 snippen.

De voorkeursrichting is bijna westzuidwest ($240,4^\circ$; $r = 0,47$ en $r_{\text{sign}} = 0,31$ met $N = 32$) (fig. 17).

Het verloop over de ochtend en over de dag is grillig.

figuur 17: trekverdeling van de watersnip in groepen

Grutto

De grutto is als wij beginnen met de telling, in augustus, zo goed als weg. Dit jaar werd nog één groepje van vijf gezien op de eerste teldag (15 augustus). De groep vloog voorbij in noordnoordwestelijke richting.

Wulp

De wulp is ook zo'n frustratie-vogel. Een slaapplaats ten oosten van de telpost, een foerageerplaats tegenover en ten westen van de telpost. Elke wulp is hierdoor verdacht. Twee groepen zijn desondanks genoteerd: op 12 september 12 vogels naar het noordwesten en op 17 oktober 2 vogels naar het oosten.

Tureluur

De eerste groep staat nog op m'n netvlies gebrand. Negen keihard en laag voorbij vliegende steltlopertjes, zo snel dat er nauwelijks de tijd was voor de determinatie. Deze ervaring deed zich voor op 15 augustus, vliegrichting was stroomafwaarts. De overige 5 tureluurs werden in 2 groepen waargenomen op 6 september, vliegrichting noordwest en west.

Witgatje

Het witgatje maakt tijdens de najaarstrek vooral in de maanden juli tot en met september (SOVON, 1987) gebruik van de uiterwaarden. In deze periode komt het regelmatig voor dat een zogenaamde t.p.vogel (ter plaatse aanwezig) op de telpost aanwezig is. Deze vogel(s) zit(ten) vaak in de 'plasjes einde Weidsteeg' of in de strang nabij de telpost. Het vlieggedrag van deze vogels is zeer eenvoudig te onderscheiden van 'echte' trekkers. Op 10 oktober werd zo'n trekker waarge-

nomen. De vogel vloog in zuidelijke richting.

Oeverloper

Het verhaal van het witgatje geldt in grote lijnen ook voor de oeverloper. De aantallen van de oeverloper zijn vaak hoger. Op 26 september werd 1 vogel stroomopwaarts genoteerd. In tegenstelling met wat gebruikelijk is voor een t.p.-oeverloper vloog deze vogel op grote hoogte voorbij.

5. LITERATUUR

Bergh, L.M.J. van den, W.G. Gerritse, W.A. Hekking, P.G.M.J. Keij & F. Kuyk, 1979. Vogels van de grote rivieren. Stichting Vogelwerkgroep Grote Rivieren.

Lensink, R., 1985. Handleiding LWVT.

LWVT, 1992. Simultaantellingen van zichtbare landtrek in het najaar van 1987 in Nederland.

Kompier, T.M.F., 1983. Trektellingen in de Redichemse waard in het voorjaar van 1983.

Peterson, R., G. Mounfort & P.A.D. Hollom, 1984. Petersons vogelgids van alle Europese vogels; 17e druk.

Porter, R.F., S. Christensen, I. Willis & B.P. Nielsen, 1982. Vliegbeelden van Europese roofvogels.

SOVON, 1987. Atlas van de Nederlandse vogels.

Tol, M. van der, 1984. Trektellingen in de Redichemse Waard in het najaar van 1982. Inleiding + deel 1. Hak-al nr. 3 (pp. 18 tot en met 29).

Tol, M. van der, 1984. Trektellingen in de Redichemse Waard in het najaar van 1982. deel 2 stootvogels en steltlopers. Hak-al nr. 5 (pp. 4 tot en met 14).

Paul van Veen

EXCURSIE- EN AKTIVITEITENPROGRAMMA

** INDIEN NIET VERMELD, DAN VERTREKKEN ALLE EXCURSIES VANAF "DE KETELVINK" **

datum	tijd	aard van de activiteit
vrijdag 17 december 1993	a) b) 19.00-20.30 uur	UITERSTE INL.DATUM KOPY JAARVERSLAG 1993! Jongere + oudere jeugdavond
zaterdag 18 december 1993		Excursie Flevopolder [konvo volgt!]
maandag 20 december 1993	20.00 uur	Algemene maandelijkse vergadering
vrijdag 7 januari 1994	19.30 uur	Nieuwjaarsbijeenkomst
zaterdag 8 januari 1994	09.00-15.00 uur	Knotwilgen snoeien [konvo volgt!]
maandag 10 januari 1994	20.00 uur	Bijeenkomst Werkgroep Natuurfotografie
vrijdag 14 januari 1994	19.30-21.00 uur	Oudere jeugdavond
zaterdag 15 januari 1994		Aktiviteiten Nestkastenwerkgroep
maandag 17 januari 1994	20.00 uur	Algemene maandelijkse vergadering
woensdag 19 januari 1994		UITERSTE INL. DATUM KOPY HAK-AL FEBRUARI !!!
zaterdag 22 januari 1994		Ganzenexcursie Zeeland [konvo volgt!]
vrijdag 28 januari 1994	20.00 uur	Dia-avond [konvo volgt!]
zaterdag 29 januari 1994	a) 09.00-15.00 uur b) 10.00 uur	Knotwilgen snoeien [konvo volgt!] Stootvogeltelling o.l.v. Vogelwerkgroep; inlichtingen bij Paul van Veen, tel.: 21953
vrijdag 4 februari 1994	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
zaterdag 5 februari 1994		Zoogdiereninventarisatie door Zoogdierenwerkgroep
maandag 7 februari 1994	20.00 uur	Bijeenkomst Werkgroep Natuurfotografie
vrijdag 11 februari 1994	19.30-21.00 uur	Oudere jeugdavond
zaterdag 12 februari 1994	a) 09.00-12.00 uur b)	Tuinwerkzaamheden Aktiviteiten Nestkastenwerkgroep
vrijdag 18 februari 1994	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
zaterdag 19 februari 1994	09.00-15.00 uur	Knotwilgen snoeien [konvo volgt!]
maandag 21 februari 1994	20.00 uur	Algemene maandelijkse vergadering
vrijdag 25 februari 1994	20.00 uur	Dia-avond [konvo volgt!]
zaterdag 26 februari 1994		Fiets-Vogelexcursie naar de Kil van Hurwenen [konvo volgt!]
maandag 28 februari 1994	19.30 uur	JAARVERGADERING [konvo volgt!]

